Ny i Friskolen

Temanummer udarbejdet i samarbejde med

DANSK Friskoleforening

Friskole Bladet

Netudgave af Friskolebladet
nr. 12, 20. august, 2010.

Ny i Friskolen

For nogen tid siden opstod idéen om et temanummer af Friskolebladet. Et temanummer med flere formål, dels at beskrive Dansk Friskoleforening, dels vise hvad Friskolebladet er – og ikke mindst at søge at give et indtryk af friskolebevægelsen. Den fælles satsning mellem Friskolebladet og Dansk Friskoleforening med temanummeret »Ny i Friskolen« har vist sig at være rigtig. Der er lige så mange, der har taget imod dette særlige tilbud og bestilt temanummeret, som der er faste abonnenter af Friskolebladet.

Dansk Friskoleforening er medlemmernes forening – og medlemmerne er forældre, ansatte og skolekredsmedlemmer ved alle de friskoler, der er tilsluttet Dansk Friskoleforening. Lige nu er det 253 af de ca. 500 frie grundskoler. Hertil kommer enkeltmedlemmer med interesse for friskolesagen.

Friskolebladet er ikke et medlemsblad for Dansk Friskoleforening, men en af de kanaler foreningen benytter i kontakten med baglandet. Man modtager det ikke som del af sit medlemskab af foreningen. Friskolebladet er et selvstændigt abonnementsblad, som man kun får, hvis man har valgt det og dermed betaler for det enten personligt eller som en fælles beslutning på den enkelte friskole. Det er redaktionelt uafhængigt af foreningen, men er på samme måde som foreningen en del af det, vi overordnet kunne kalde friskolebevægelsen, som ikke er hverken et blad eller en organisation, men derimod de konkrete og levende mennesker, der hver dag skaber rammen om børnenes undervisning og fællesskabet på hver enkelt friskole. Alle friskoler er unikke, og hverken friskolen eller kredsen om den kan uden videre sættes i bås.

Derfor kan det som forælder, lærer, pædagog eller som ny friskole eller børneinstitution (i tilknytning til en friskole) være svært at få overblik over, hvad en friskole i virkeligheden er. Dels støder man måske på indforståetheder, som det er svært at trænge igennem, man har måske ikke selv nogen tidligere erfaring at læne sig op ad, og så skrives der så mange modstridende – og ofte helt fejlagtige – ting i pressen om friskoler og privatskoler og indvandrerskoler, så det kan være et mangefarvet og uklart billede, der dannes af friskolen.

Derfor prøver Dansk Friskoleforening og Friskolebladet sammen at rede nogle af trådene ud. Intentionen med dette særlige temanummer af Friskolebladet »Ny i Friskolen« er at beskrive og fortælle en del af virkeligheden, men det kan aldrig blive udtømmende.

Alligevel håber vi at kunne slå et par streger og sætte nogle klare farver på billedet af den brogede friskoleverden. Måske kan det give lidt overblik – og allerhelst inspiration til selv at gå i gang med at fylde billedets detaljer og nuancer ud.

Traditioner er gode og værdifulde – men det betyder ikke, at man ikke skal prøve nyt. Det er dette initiativ udtryk for.

Det er vel som oftest en kombination af både at ville bevare noget gammelt og værdifuldt og afprøve noget helt nyt, der ligger bag, når folk vil friskole eller friskolebørnehave; fokus er deres børns ve og vel, et blomstrende lokalområde, en skole med et særligt grundlag dér, hvor folk har idé og praktisk håndelag til selv at bære igennem og tage ansvar – og møde de mange udfordringer, der følger med at være en del af friskolen og friskolebevægelsen.

God læselyst!

Claudi Clausen
Redaktør
Friskole Bladet

Ebbe Lilliendal
Landsformand
DANSK Friskoleforening

Fotos/grafik. Claudi Clausen: s. 1/forsiden, s. 6 - 9, 13, 16, 21, 23 - 25. Ivan Klarskov Nielsen: s. 4, 5, 17, 18, 33 og 34. Torben Svane Christensen: s. 22. Birgitte Ravn Olesen: s. 28. Yvonne Laursen: s. 31 og 32. Maren Skotte: s. 37.

Temanummer: Ny i Friskolen

"Hvis vi kan lide at være her, så kan børnene også"	4
At mærke efter hvor vi er – sammen	6
Fra folkeskolelærer til friskolelærer	8
Ny lærer i friskolen	10
Nye forældre til barn i friskolen	12
Friskoler af mange slags	13
Friskolen som organisation	15
Dansk Friskoleforening – din forening	16
Musikken blev porten til troen på sig selv	17
Man må aldrig opgive at tage en chance	19
Plads for leg og idræt for de mindste	22
Mariehønen, en friskolebørnehave	23
Forældrenes skole	26
"Harpens kraft"	27
Et kig ind i Michael Skolen	28
Hvorfor læse Friskolebladet	30
Man bliver et gladere menneske af at hjælpe andre	31
Bedstemor med slag i	33
Skoledrengen, den stuelærde og haveejeren	35
Ytringsfrihed og god tone	36

Thorbjørn Nørgaard, bestyrelsesformand på Klim Friskole:

”Hvis vi kan lide at være her, så kan børnene også”

Af Ivan Klarskov Nielsen
Journalist og lærer

Arbejdsfællesskabet er en vigtig del af Klim Friskole. Det styrker sammenholdet og gør det nemt at være ny forældre

I solskinnet på plænen på Klim Friskole sidder Emma fra sjette klasses far, Frederik S. Christensen, på knæ og maler en af de plader, som skal hænge på basketballstativerne.

”Den havde den forkerte farve,” siger han med et smil, mens han kigger lidt stjålent efter tre andre fædre, som er gået i pit med hver sin velfortjente øl.

Lidt længere henne arbejder Erik Soliånd og Hans Jørgen Hansen med at udbedre et par småskader på klatrestativet, mens et par mødre svinger penslerne i gråt over skolens pavillon.

På legepladsen med gyngerne diskuterer fire mænd med skoleleder Kristen Kristensen i spidsen faldunderlagets tykkelse, og med en mini-læsser lige ved hånden skulle løfteskader kunne undgås denne arbejdsaften.

Jo, der er lige præcis den effektivitet og gode stemning på Klim Friskole denne aften, som et godt arbejdsfællesskab er kendetegnet ved.

Bjarne Svaneborg er kommet til arrangementet på sin mini-læsser.

Normalt gør den gavn i stalden hos Bjarne Svaneborgs store malkebesætning.

Frederik S. Christensen, som er far til Emma i syvende klasse, maler her en plade til basketballstativet. Frederik vil gerne give en hånd med, når skolen indbyder til arbejdsdag. Han synes, det er hyggeligt at mødes med andre forældre, og så lægger han også vægt på, at han bidrager til skolens økonomi.

Engagement gav vennepar

Og selv om Bjarne Svaneborg og hans familie er lokale, så er de nye forældre på Klim Friskole. Næste skoleår starter Gustav i 0. klasse efter at have gået i friskolens børnehave. Gustav er den ældste af fire børn, som alle efter forældrenes plan skal være en del af Klim Friskole.

Bjarne Svaneborg og hans kone har begge gået i kommuneskolen. Men det, Bjarne bedst kan huske fra sin egen skoletid, er de små klasser, han gik i. Der kom hans stille gemyt bedst til sin ret. Og så tænkte Bjarne Svaneborg, at det nok også gjaldt for hans egne børn, og så var Klim Friskole et oplagt valg med sine små klassestørrelser

Og det har været nemt for Bjarne og hans kone at blive forældre på Klim Friskole:

”Der er jo mange fællesarrangementer på skolen, så vi lærte hurtigt en masse nye mennesker at kende. Ja, vi har endda allerede fået os et nyt vennepar som et resultat af engagementet i skolen,” fortæller Bjarne Svaneborg, som også lægger vægt på glæden ved at kunne hjælpe skolen med at spare penge.

Og så er Bjarne Svaneborg også bevidst om, at når forældrene involverer sig positivt i skolens liv, så smitter det af på børnene. For som han siger:

”Hvis vi viser, vi er glade for skolen, så er børnene det også. ”

Arbejdsfællesskab og sammenhold

Når Klim Friskole indkalder forældrene til at give en praktisk hånd, tropper der normalt mellem 60 og 80 forældre op. Ikke dårligt set i lyset af en skolestørrelse på typisk 85 børn.

Formanden for skolebestyrelsen, Thorbjørn Nørgaard, slår dog straks fast, at det sociale er en lige så vigtig del af arbejdsdagene, som det arbejdsmæssige.

Erik Solião og Hans Jørgen Hansen reparerer på klatrestativet, så eleverne kan færdes sikkert på den. Efter 31 år med børn i friskolen slipper Erik Solião nu forældrerollen, når hans søn Sebastian tjekker ud af ottende klasse til sommerferien. Hans Jørgen Hansen har Peter i syvende, og giver gerne en hånd med et års tid endnu.
Og som Erik siger: "Jamen, så har vi jo støtteforeningen."

Bjarne Svaneborg er kommet til arbejdsdag på sin minilæsser. Normalt gør den gavn i kostalden hjemme hos Bjarne, men er bestemt også meget anvendelig, når der skal flyttes ting på friskolen. Bjarne Svaneborg og hans kone har fire børn, som alle efter planen skal gå på Klim Friskole. Bjarne synes, det har været nemt at blive integreret på friskolen på grund af alle de fællesarrangementer, skolen byder på. Det har også allerede kastet et nyt vennepar af sig.

Denne aften er startet med "ståkaffe" ved 17-tiden, ved 18.30-tiden er der fællesspisning, og når skumringen falder på, lokker skolen med endnu en kaffetår, inden forældrene igen overlader skolen til deres børn.

Og i perioderne derimellem har forældrene altså arbejdshandskerne på.

På Klim Friskole har de som en fast tradition en hel arbejdsdag den første lørdag i september og normalt to arbejdsaftner i juni måned.

Det er skolens bestyrelse, som koordinerer arbejdet. I samarbejde med skolelederen finder de ud af, hvilke praktiske opgaver som skal løses, og derefter laver de arbejdsgrupper, som får hver deres formand.

Thorbjørn Nørgaard nyder at være en del af dette fællesskab:

"Det er en stor tilfredsstillelse at kunne hjælpe skolen med at spare nogle penge, som så i stedet kan gå til nogle sjove ting, der kan komme børnene til gode."

Som formand for bestyrelsen ser Thorbjørn Nørgaard disse arbejdsperioder som en god mulighed for at styrke fællesskabet på skolen.

Et fællesskab som er en af skolens kerneværdier.

Og Thorbjørn Nørgaard mener også som Bjarne Svaneborg, at disse fællesarrangementer har en vigtig signalværdi at sende til børnene:

"Hvis vi udstråler, at vi kan lide at være her, så kan vore børn også."

At mærke efter hvor vi er – sammen

Plads til forskellighed på Trelleborg Friskole

Af Claudi Clausen

Katrine og John Jensen har været friskoleforældre i et år. De har to børn, Sigrid på tre år, og Johannes på 7. Johannes har ADHD – ligesom sin mor.

Familien boede indtil for fire år siden i København, men efter at være blevet børnefamilie opstod drømmen om at flytte til provinsen for måske der at finde rester af et mere "gammeldags" socialt fællesskab. Valget faldt på Slagelse, hvorfra det var muligt at passe job i København som pendlere. Siden har begge fundet beskæftigelse i nærområdet for begges vedkommende inden for it og kommunikation.

Flytningen førte hurtigt overvejelser om skolegang med sig. I første omgang gjaldt det Johannes.

Katrine Julie Jensen havde selv dårlige erfaringer fra sin egen tid i folkeskolen. Hun havde været stærk fagligt, men alligevel havde der manglet noget *andet*. Rummeligheden var begrænset. Dette *andet* ønskede de to københavnere at finde i provinsbyen – og nu skulle det også findes i en skole.

Efter at have undersøgt forskellige frie grundskoler i Slagelse faldt valget på Trelleborg Friskole, som ligger et par kilometer vest for Slagelse i landsbyen Hejninge. Umiddelbart følte forældrene sig tiltrukket af, at skolen på den ene side var klar i sin holdningsmæssige udmelding om, at skolen var et forpligtende fællesskab, som også turde stille krav til forældrene, og på den anden side havde erfaring med at kunne rumme en stor grad af forskellighed blandt eleverne. Om man havde briller, var tyk eller tynd, lille eller stor var ikke afgørende. Der var også plads til at træde lidt ved siden af gængse normer. Snart oplevede Katrine og John Jensen selv, at store teenagere i 7. klasse med fuck-finger-attitude og verdensdistance kunne optræde med dans uden at verden eller deres image af den grund brød sammen.

Katrine, John og Johannes Jensen foran bålhytten ved Trelleborg Friskole.

At mærke efter hvor vi er – sammen

Katrine og John fremhæver, at den store rummelighed på skolen bl.a. hænger sammen med, at den ikke er så stor. Den har 135 elever fra børnehaveklasse til 9. klasse. Allerede fra børnehaveklassen er fag som natur & teknik, matematik, billedkunst og dansk skemalagt. "Hvorfor vente med at introducere fagene til første klasse, når man allerede kan begynde i børnehaveklassen?" spørger Katrine, som imidlertid understreger, at tilgangen til fagene sker under hensyntagen til børnenes alder og udviklingstrin. Hun fremhæver, at det, der karakteriserer skolen, er, at personalet hele tiden "mærker efter, hvor det er, vi er". Selv om undervisningen er skemalagt, og at målet er, at eleverne skal lære noget, så er det ikke på forhånd fastlagt hvordan. Eleverne betragtes som enkeltindivider og ikke kun som del af en klasse. Undervisningen foregår ikke efter et system, men bæres af holdninger og erfaringer, hvor praksis hele tiden ændres og tilpasses de konkrete elevers udgangspunkt og behov. På den lille skole kan man tillade sig at åbne for lidt mere kaos – for enten at lukke af for det igen – eller opdage nye og uventede muligheder.

Store og små sammen

Da skolen på et tidspunkt manglede

De store udearealer benyttes flittigt både til fri leg i pauserne og i undervisningen, der ofte foregår udendørs.

en lærer til at undervise børnehaveklassen i gymnastik, blev 6. klasse sat til det – og erfaringerne med den uvante konstellation var så gode, at ordningen derefter blev skemalagt i halvåret fra jul til sommer. For 6. klasse blev opgaven med at tilrettelægge og gennemføre undervisningen i sig selv et undervisningsforløb, ligesom begge parter fik sat relationerne mellem store og små i spil på en helt ny måde. Helt nye og uplanlagte muligheder opstod "ved at mærke efter" og tage bestik. "Hvor er vi henne – sammen?" er spørgsmålet hele tiden, siger Katrine. "Et eksempel på uddannelse, der også indeholder et væsentligt element af dannelse", tilføjer John.

"Det hele handler i sidste ende om kommunikation", fortæller Katrine, "og den har bedre kår i en lille skole, hvor lydhørheden er stor, og mulighederne for hurtigt at sætte handling bag ordene er til stede. I store enheder fungerer kommunikationen dårligere og erstattes derfor ofte af systemer, som er tunge og langsomme, men som til gengæld kan kontrolleres."

Familien Jensen har ikke fortrudt valget. Ud over skolens klare holdning fremhæver de fortællingen, der er et fast element i undervisningen, som et positivt træk. De sætter pris på, at de små fra børnehaveklassen til 3. hvert år er på lejrskole, at dagligdagen brydes af et par lange frikvarterer, hvor børnene kan få brændt en masse krudt af ude i de store vildtvoksende udearealer, at det hele ikke er gennemstruktureret, men netop har plads til det lidt uforudsigelige, hvilket giver mulighed for "at mærke efter" og afprøve nye veje – for den enkelte og for helheden.

Katrine fortæller, at hun nu har fundet noget af det, hun har savnet i sin egen skoletid.

Katrine er medlem af bestyrelsen for friskolen og webmaster for skolens hjemmeside. John er tovholder i skolens pr.-udvalg, som ikke har noget formelt mandat, men som arbejder for at udbrede kendskabet til skolen.

Trelleborg Friskole

Trelleborg Friskole fra 2002 "er baseret på den grundtvig-koldske tankegang", og leg og fantasi vægtes højt. Alle har undervisning fra klokken 8 til 14, hvilket bl.a. bruges til flere praktisk-musiske aktiviteter og et par lange pauser i løbet af dagen.
0. til 6. klasse har 2 x 2 timers idræt om ugen.
Hver dag begynder med fælles morgensamling.
For første gang har skolen haft en 9. klasse, der i år afsluttede med folkeskolens afgangsprøver.

Fra folkeskolelærer til friskolelærer

En folkeskole med eget særpræg

I min tid på Simmersted Skole har vi altid "opført" os noget anderledes end i kommunens andre folkeskoler. Der var i alt fire små skoler i kommunen dengang (nu alle lukket), men "ens" i væremåde og omtale var vi ikke.

Simmersted har et stærkt lokalsamfund, og vi fik ofte skudt i skoene, at "sådan som I gør, ja, det kan jo kun lade sig gøre i Simmersted" – og "det er også kun fordi, I er så små" – eller også kom vi i avisen med nogle fine (ofte for os ukendte) tal, der kunne bevise for alle avisens læsere, hvor dyre vi var i drift, og hvor meget der kunne spares ved at lukke skolen, og hvor lykkelige alle andre skoler kunne blive, for det var jo da indlysende, at de sparede penge ville tilfalde dem! (Det sidste er noget af en tolkning, indrømmet!) – og endelig også hvor lidt lærerne på Simmersted skole lavede i forhold til andre lærere i kommunen, for vi havde jo meget få elever i klasserne. Ingen havde tilsyneladende hørt noget om samlæsning, hvilket altid har været praktiseret i Simmersted. – Vi har altid levet med truslen om lukning – svingende i intensitet i forhold til, hvor tæt på næste kommunalvalg vi befandt os! Meget af det, der er sket på skolen af om- og tilbygning, har kun kunnet lade sig gøre med frivillig forældrehjælp ofte i meget stort omfang. Til sidst oplevede vi endda, at kommunen "tog det med" i deres beregninger og tildelinger – sågar sagt højt af en højtstående embedsmand, der kaldte det "Simmersted-modellen" (= gratis arbejdskraft)!

Kort sagt har vi nok haft noget "friskoleblod" i årerne altid – forstå det ret!

Forældrene har været et stærkt aktiv på vores skole – vi har haft meget velbesøgte arbejdsdage to gange om året, forældre har hjulpet til med små og større opgaver, vores arrangementer har altid været meget velbesøgte – vi har haft mange traditioner, og de (i mange år kun) fire ansatte har alle brilleret med at være svære at slippe af med!!! F.eks. inspektøren, der var ansat på skolen i 38 år! Ikke alle årene som inspektør, men alligevel ..... og en del af vores løsere personale i årenes løb har ofte udtalt : Én gang Simmersted, altid Simmersted! Vi gjorde os umage for at levere varen.

Så vi har været meget glade for vores lille skole trods meget modvind forskellige steder fra. Men sammenhold gør stærk, og vi stod sammen i Simmersted – og fik en SJÆLDEN gang i en lønlig stund et lille hip om, at det jo nok bl.a. var derfor, vi overlevede..

Der bydes velkommen til åbningsdagen til den nye friskole.

Kommuneskolen bliver friskole

Så kom lukningen, der var en realitet i løbet af et halvt år – med et sidste halvt leveår tilbage. I dette sidste halve år blev friskolen en realitet. Stærke kræfter gik i gang, et nej er ikke et nej hos os, og efter et meget intensivt forløb var vi klar til åbningsdagen i august 2009. Det har været meget, meget spændende og meget, meget nærværende at være med til.

Den største forskel, tror jeg, er det meget tætte og dermed meget mere vedkommende. Det er her, vi arbejder, det er her, vi har vores interesse, det er lige her, det foregår. Det tættere samarbejde vi har med bestyrelsen, som nu er meget mere handlekraftig på felter, som kun angår vores egen lille butik. (Det må ikke opfattes egoistisk). Her handles over disken på stedet, vi skal ikke forholde os til kommunens mange tiltag, der før krævede møde på møde – udtalelse på udtalelse om forhold, som vi ofte tænkte, vi ikke havde nogen jordisk chance for at ændre på alligevel. Vi skal ikke hele tiden forholde os til en overordnet instans, som godt nok siger, vi må leve, men alligevel opfører sig, som om vi helst skulle sultes ihjel. Vi har ikke en kommune, der puster os i nakken – ingen, der kommer med forordninger og bekendtgørelser og nye tiltag, der skal implementeres her og nu, skønt vi ikke er spor færdige med det, vi sidst blev pålagt. Kort sagt: vi er os selv i et omfang, der gør den daglige drift herligt vedkommende og meget nærværende. Vi har samarbejdspartnere, der trækker på samme hammel som os, vi er for alvor blevet en stærk trekant: Elever, forældre og lærere – og som en ekstra kant vores nære miljø. Dét er godt. Det er også godt at kunne forholde sig til formålsparagrafferne på den måde, at vi kan tilpasse dem til det, vi synes er væsentligt og muligt her hos os.

Det er også godt at opleve den positivitet hos vore forældre, som vi dagligt bliver beriget med. Det gjorde vi også før, men nu hviler den på et helt andet grundlag.

En festdag i Simmersted nordvest for Haderslev, hvor lokalt engagement og ihærdigt arbejde resulterede i, at en ny friskole kunne tage over efter lukning af kommuneskolen.

Trods mange gæster – elever, forældre, nysgerrige, lokale ildsjæle og repræsentanter for foreninger og kommune – var der kaffe og kager nok til alle.

Da skolen blev lukket, var vi mange, der følte, at forældrenes store arbejdsindsats (og dermed en meget stor besparelse for kommunen) blev smidt ud med badevandet. Her har alle en fornemmelse af, at det her det batter – lige her og nu. Vi gør det for os selv i fuld offentlighed, vi skal ikke passe på, nogen ser noget, de ikke har godt af at se, og forældrene gør det for deres skole og leverer ikke gratis håndværkerarbejde til kommunen. Vi passer rigtig godt på det, vi selv har stablet på benene, og vi er alle medansvarlige for, at det kommer til at du.

Det var nogle tanker, der ind imellem farer rundt i hovedet på mig!!! Èn ting er sikkert: Jeg har travlt med at lære og suge til mig fra alle de friskolefolk, jeg møder – her i Simmersted blev vi jo ikke friskolefolk "overnight" – hverken forældre eller lærere! Men vi tror, vi kommer efter det – med lysten, drivkraften, tiden og manges hjælp! I hvert fald – hvis jeg ikke havde fået lov at være med til det her, ville jeg have følt mig voldsomt snydt!! Kun ærgerligt, man ikke er 20 år yngre !

Lis B. Knudsen
Konst. skoleleder ved Simmersted Friskole.

Musikalsk underholdning af de nye friskoleelever.

Simmersted Friskole i den tidligere Simmersted Skoles bygninger.

Ny lærer i fri-skolen

Pluk af besvarelser fra nye lærere i friskolen.

Svarene har ingen statistisk validitet, men er blot personlige kommentarer.

Positivt ved at være ny lærer i friskolen

At man holder skole, fordi vi vil danne og få hele mennesker (ikke fordi undervisningsministeriet har nogle ting, der skal opfyldes)

Tæt kollegasamarbejde

Kort vej fra lærer-idé til bestyrelsesbeslutning

Lille elevgruppe, som det er lettere at komme tæt på som individer.

Reel indflydelse på skolen og dens målsætning

Stort engagement fra elever, forældre og ansatte

Aktiviteter jeg sætter pris på

Lejrskole hvert år

Undervisningen

Samvær med de andre medarbejdere

Klasselærerdage

Morgensamling, hvor hele skolen mødes og siger godmorgen, tak og undskyld, synger en sang

De særlige traditioner: klippeklistredage, fastelavn, nysgerrighedens dag, sidste skoledag osv.

Hvad jeg savner i min uddannelse

Noget om forældresamarbejde og kommunikation

At kunne fortælle

Noget om klasselærerfunktionen

Negativt ved at være friskolelærer

Engagementet fører til nedprioritering af fritiden

Mangler tilstrækkeligt med bogsæt p.g.a. stramt budget

En lille skole er sårbar ved sygdom

Lille lærergruppe giver færre at sparre fagligt med

Svært, hvis man ikke passer ind i gruppen

Arbejdets indflydelse på mit privatliv

Svært ved at holde fri - ikke mindst fordi,
jeg hver dag glæder mig til at tage på arbejde
- og hver dag kommer hjem med armene oppe
efter endnu en dejlig dag

Der er perioder, hvor man er meget lidt hjemme og meget stresset, det er hårdt. Man skal ofte være til rådighed, hvor der godt måtte være familietid. Dér skal forældre opdrages :O)

Generelt

Generelt er jeg personligt meget glad for at arbejde på en friskole med både negative og positive oplevelser. Det gør mig glad, at der er mere tid til den enkelte elev og dennes behov. At sammenholdet er tæt, og at der er behov for, at alle gør en indsats for at få det hele til at løbe rundt. Det har været hårdt, men meget positivt for mig at starte min lærergerning på en lille friskole

Charmen ved at være lærer på en friskole er også det personlige og nære forhold, man får til børnene og deres forældre. Hele familier kommer igen, og det bliver en tradition. Engagementet hos forældrene er ligeledes større og ses bl.a. ved arbejdsweekender.
Da kan de fortælle deres børn, at den karm har de malet, eller det gyngestativ har de sat op – de får et forhold til stedet og nogle fælles oplevelser

Nye forældre til barn i friskole

"Vores" friskole startede op i august 2009 (0. – 5.kl.), efter en kommunal beslutning om at lukke kommuneskolen med 45 elever fra 0. til 4. klasse.

Det, vi mest har mærket til opstarten af friskolen, er, at vi i højere grad er blevet inddraget i skolens vedligehold med rengøringshold mm. Det kører med et bestemt antal timer pr. forælder. Skolen er nok blevet lidt mere "vores", hvor der skal sættes tid af, for den skal være pæn og rar at være i for vores børn. Ja, der er selvfølgelig også de 10 indbetalinger, men de er givet godt ud. Vi har da også tænkt, "får børnene mon den undervisning de skal ha'?"

Vores søn i 3. snart 4. kl. er glad for skolen og de udfordringer, han får, og vi synes det er en god ide med blandede klassetrin, så man kan springe lidt i udfordringerne med lidt sværere opgaver og selv være med til at bestemme, hvad man kan klare.

Der er nok også en fordel i, at der er mere medbestemmelse i ansættelse/afskedigelse af nye lærere. Så man får et velfungerende lærerteam, hvilket smitter af på undervisningen.

Lotte Friis
Forælder v. Simmersted Friskole.

SEVERIN © Mikala Sørensen

Friskolebladets hjemmeside: www. friskolebladet.dk
Udvalgte artikler fra Friskolebladet tilbage til 2002
Friskolernes danmarkskort: hvor ligger friskolerne i landet?
Annoncering
Abonnement
At skrive i bladet
Indholdsregister tilbage til 1997
og meget mere. Kig ind på www.friskolebladet.dk

Friskoler af mange slags

Af Maren Skotte, Friskolernes Kontor

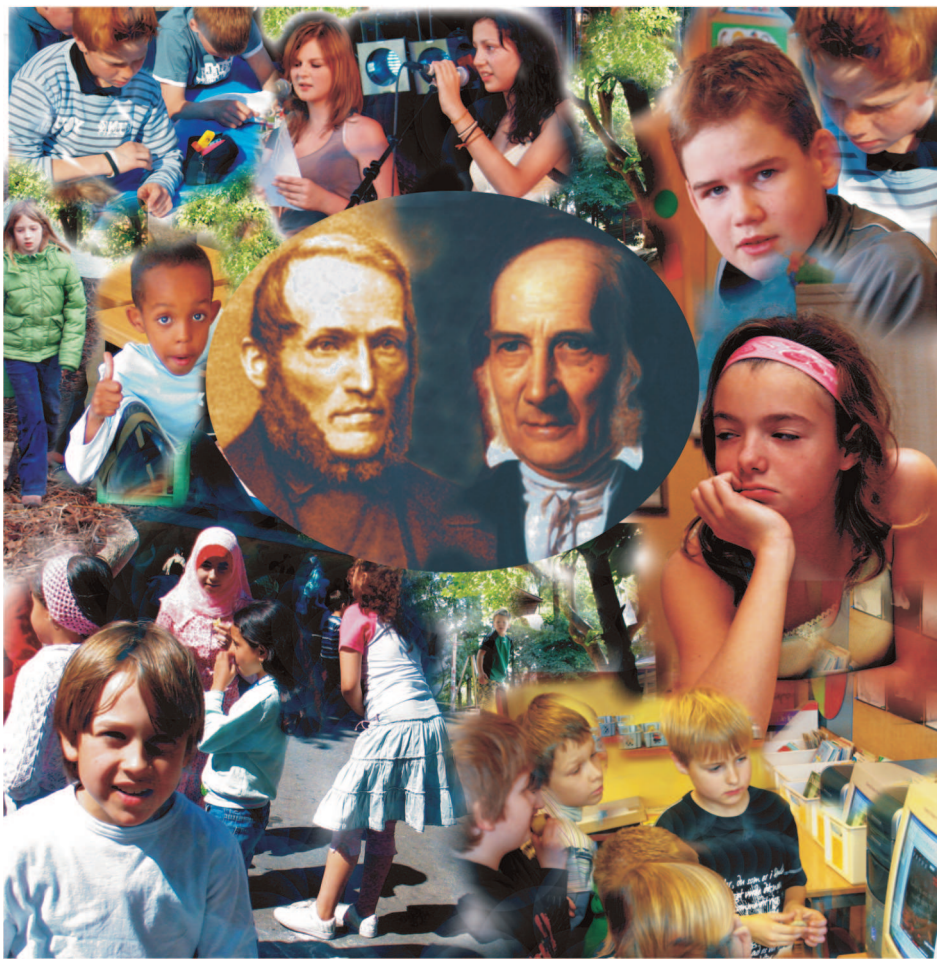

Børnenes undervisning er først og fremmest forældrenes sag

I Danmark har vi undervisningspligt, men ikke skolepligt. Det betyder, at forældre har ret til at vælge den undervisning til deres barn, som de finder i overensstemmelse med deres værdier og holdninger. Den frihed er baggrunden for, at vi i Danmark har 500 frie grundskoler, som alle har hver deres særpræg.

Det er i Danmark forældrenes ansvar at sørge for børnenes undervisning – enten ved at hjemmeundervise dem (som meget få forældre gør brug af), eller ved at vælge en offentlig eller privat skole, som de har tillid til.

Når staten støtter de frie grundskoler økonomisk, er det udtryk for en fornem dansk tradition for dels at beskytte mindretallet og dels beskytte forældrenes ret til at kunne bestemme over deres børns opdragelse, dannelse og undervisning.

Friskolerne findes i mange varianter, og det er netop idéen bag friskoleloven. I Danmark har forældre nemlig ret til at vælge præcis den undervisning til deres barn, som passer til deres personlige værdier og holdninger.

Dansk Friskoleforenings 250 medlemsskoler repræsenterer en vifte af mangeartede friskoler med hver deres syn på pædagogik, ideologi, religion m.v.

Næsten halvdelen definerer sig som grundtvig-koldske friskoler, der på trods af fællestræk dog alle udmønter Grundtvigs livsanskuelser og Kolds skoletanker på forskellig vis i den daglige skolegang og i undervisningsindholdet.

Foruden de grundtvig-koldske friskoler rummer foreningen også pædagogisk definerede skoler, skoler med baggrund i frikirker, skoler med 100 pct. tosprogede elever, Rudolf Steiner skoler og friskoler, der vanskeligt lader sig kategorisere.

De 500 frie grundskoler på landsplan rummer foruden friskolerne også privatskoler, kristne skoler, lilleskoler, katolske skoler, internationale skoler, tyske mindretalsskoler m.fl.

Der har gennem tiderne været kamp om netop forældreretten, og den dag i dag er kampen ikke forbi. Den handler fortsat om forældrenes grundliggende – og til tider kontroversielle – ret i forhold til staten og de overordnede autoriteter. Uanset religion, værdigrundlag, etnicitet, pædagogik eller ideologi. Når der i Dansk Friskoleforenings formålsparagraf blandt andet står, at foreningen skal »værne om hjemmenes ret og indflydelse i skolespørgsmål«, er det netop udtryk for, at forældreretten er en helt fundamental ret, som kræver et særligt værn.

Den frie skoletradition

Friskoletraditionen er groet nedefra i mere end 150 år. Det hele begyndte med græsrodsbevægelser.

Friskolerne begyndte ikke med skoler eller pædagogik. De begyndte med græsrodsbevægelser, der i midten af 1800-tallet skød frem i Danmark og kom til at omforme det danske samfund. Ud af det frie initiativ opstod blandt andet valgmenigheder, andelsmejerier og -slagterier,

brugsforeninger, forsamlingshuse, højskoler og friskoler. Fællesnævneren var »det folkelige«, som rummer to centrale værdier, nemlig fællesskab og frihed. Det er også i dag kernen i de frie skolers selvforståelse.

Kold og Grundtvig – to inspiratorer

Den første egentlige friskole blev etableret i 1852 i Dalby på Fyn af Chresten Kold, som var påvirket af N.F.S. Grundtvigs skoletanker. Kold var i sin levetid direkte involveret i oprettelse af cirka 100 friskoler på Fyn og Sjælland, og hans tanker om skole og undervisning har været en inspirationskilde lige siden. I 1850 skrev han en lille afhandling »Om børneskolen«, hvori han beskrev sine skoletanker. Kolds skoletanker forekommer stadig udfordrende og er fortsat udtryk for et markant modstykke til den offentlige skole. Omformuleret til mere moderne sprog skriver Chresten Kold blandt andet om børneskolen: "Undervisning bør danne og beånde. Det kræver frihed og stor hensyntagen til børnenes ønsker og behov. Frivilligheden og glæden ved undervisningen er vejen frem – ikke at tvinge nogen til noget….«

Den særlige danske friskoletradition

Selv om de frie grundskoler i dag repræsenterer en stor mangfoldighed, er det historiske udspring fælles for dem alle. Og dengang som nu handler de frie skoler grundlæggende om, at forældre tager ansvaret på sig og etablerer et alternativ til den offentlige skole med alt, hvad dette indebærer af mulighed for indflydelse, involvering og også risiko, når »butikken skal løbe rundt«.

Frie skoler findes også i mange andre europæiske lande, men i helt andre gradbøjninger, end vi kender det fra Danmark. Typisk er de frie skoler knyttet op på ganske specifikke statslige krav, som i princippet reducerer selve den frihed, der i Danmark er bærende for de frie skoler.

Den danske tradition for frie skoler er helt særlig, og det gælder også den forholdsvist høje statsfinansiering, der følger med.

Fem overordnede principper

Fælles for folkehøjskolerne, efterskolerne, friskolerne og hus- og håndarbejdsskolerne er, at friheden i forhold til staten samler sig om fem grundliggende frihedsprincipper, som er indlejret i lovgivningen. De fem principper forudsætter og betinger hinanden og ser i prioriteret rækkefølge sådan ud:

1. Princippet om åndsfrihed
- dvs. friheden til selv at bestemme skolens idémæssige grundlag.

2. Princippet om pædagogisk frihed
- dvs. friheden til selv at kunne bestemme indhold og metode i skolens undervisning og hverdag.

3. Princippet om økonomisk frihed
- dvs. frihed til at bruge skolens ressourcer så de gavner ideen og pædagogikken bedst muligt.

4. Princippet om ansættelsesfrihed
- dvs. frihed til at ansætte de ledere og undervisere, man finder bedst egnede – uden formelle uddannelseskrav.

5. Princippet om elevfrihed
- dvs. frihed til at optage og bortvise elever.

Dansk Friskoleforening: www.friskoler.dk

Nyheder og skolepolitiske tiltag
Skoleadministration
Oprettelse af friskole og børnehave
Dansk Friskoleforenings arbejde
Hovedstyrelse og udvalg
Tilskud
Pædagogik
Tilsyn
Lovgivning
Foreningens regioner

Friskolen som organisation

Af Cecil Christensen, leder på Friskolernes Kontor

Friskoler er selvejende institutioner med egne bestyrelser, som har det overordnede ansvar for skolens drift.

Friskolernes selveje betyder, at ingen kan få personligt økonomisk udbytte af skolens drift. Hvis skolen har overskud på driften, bliver pengene i skolens kasse og skal forvaltes efter skolens formål. Friskolen er i den forstand en forretning, der skal løbe rundt, men pengene må kun bruges til skolens egen skole- og undervisningsvirksomhed.

Statstilskuddet til friskolerne svarer til en procentdel af driftsudgiften i folkeskolen, som i mange år har været på 75 pct., men nu gradvis er varslet nedsat til 71 pct. Hertil kommer tilskud til ejendomsdrift, skolefritidsordning og fripladser. Der bliver på den årlige finanslov sat et beløb af til specialundervisning og dansk som andetsprog samt vikardækning og lærernes efter- og videreuddannelse. Hovedparten af midlerne fordeles efter 1) skolestørrelse, 2) geografi og 3) elevalder (over og under 13 år). – Under friskoleloven findes endvidere et mindre antal skoler med kostafdeling. Der gives et særligt tilskud til kosteleverne.

Hvem leder skolerne

Det er skolens bestyrelse, der udgør skolens øverste myndighed, mens skolelederen har ansvaret for den daglige pædagogiske ledelse.

De fleste skoler vælger bestyrelser på den årlige generalforsamling, og på hovedparten af skolerne består bestyrelsen helt eller delvist af forældre. Det er skolens generalforsamling eller bestyrelse, der ansætter og afskediger skolelederen, mens de øvrige ansatte bliver ansat af bestyrelsen efter indstilling fra skolelederen.

Kredsen om friskolen

På en friskole kan der være en forældrekreds og en skolekreds. Forældrekredsen er lovgivet og består af de personer, der har forældremyndighed til de indskrevne elever. En del skoler har kun forældrekreds, men de fleste har også en skolekreds. Dette forvirrer mange, men skolekredsen er et indarbejdet begreb for den medlemskreds, der engang har oprettet skolen og ønsker den videreført. Skolens egentlige bagland! Skolekredsens medlemmer udgøres således af forældrekredsen og desuden typisk af tidligere og kommende forældre på skolen, tidligere elever og lokalt engagerede mennesker med sympati for skolens værdigrundlag. Forældrekredsen har efter lovgivningen den direkte indflydelse på undervisningen, mens skolekredsen oftest vælger et antal bestyrelsesmedlemmer, deltager i generalforsamlingen og styrker skolen ved frivilligt arbejde og positiv omtale.

Tilsyn og statslige krav

De frie grundskoler skal leve op til bestemmelserne i »friskoleloven« og vil i sidste instans kunne miste retten til at være en fri skole.

„Frie grundskoler" er et juridisk udtryk fra friskoleloven, hvor det bruges som fælles betegnelse for friskoler, lilleskoler, private skoler m.v. Frie grundskoler underviser elever på samme alderstrin som folkeskolen, men rammerne er tilrettelagt friere end i de kommunale skoler. Overordnet set skal de frie grundskoler dog »stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen« (jf. grundlovens § 76). De frie grundskoler skal dermed sørge for en undervisning, der er mindst lige så god som den, der foregår i folkeskolen.

Undervisningsministeriet har tilsynsforpligtelsen

Det er Undervisningsministeriet, der har den overordnede tilsynsforpligtelse med de frie grundskoler. Tilsynet føres på forskellige niveauer og drejer sig om alt fra økonomi, regeloverholdelse og den pædagogiske virksomhed.

Forældrekredsen har en grundlæggende pligt til at føre tilsyn med friskolens almindelige virksomhed, og sammen med skolens bestyrelse skal forældrekredsen desuden fra august 2010 vælge, om tilsynet med skolens undervisning skal varetages af certificerede tilsynsførende eller ved hjælp af en godkendt selvevalueringsmodel. Beslutter skolen at videreføre et tilsyn ved en ekstern tilsynsførende, skal denne fortsat vælges af forældrekredsen. Fra 2012 kan der kun vælges tilsynsførende, der er blevet certificeret efter et særligt kursus.

En fri grundskole kan desuden blive udsat for ministeriets skærpede tilsyn. Dette iværksættes, når ministeriets almindelige tilsyn er kommet i tvivl om, hvorvidt skolens undervisning står mål med folkeskolens. Efter et indgående og ofte langvarigt tilsyn vil skolen kunne miste tilskud og retten til at være en fri grundskole, hvis undervisningsministeren vurderer, at skolen ikke lever op til lovens krav.

Som noget forholdsvist nyt kan det være oplysningerne på skolens egen hjemmeside, – eller mangel på samme – der kan føre til, at en skole kommer i ministeriets søgelys.

Seks frie grundskoler er siden 1992 lukket på baggrund af ministeriets skærpede tilsyn.

Dansk Friskoleforening – din forening

Af Peter Mondrup, næstformand i Dansk Friskoleforening

Vidste du, at du er medlem af foreningen gennem din friskole? Læs her om, hvad du egentlig kan bruge medlemskabet til, og hvad de laver på Friskolernes Kontor.

Som forælder, ansat eller skolekredsmedlem på en af Dansk Friskoleforenings medlemsskoler er du automatisk medlem af foreningen. Det betyder, at du frit kan benytte dig af rådgivningen på Friskolernes Kontor, rekvirere vejledningsmaterialer og deltage i kurser, konferencer og landsmøder.

Foreningen har eksisteret i 125 år og er i bred forstand en interesseorganisation for cirka 250 medlemsskoler med i alt cirka 31.000 elever. Det svarer til halvdelen af de frie grundskoler i Danmark.

Fra landsmødet i Dansk Friskoleforening 2010 i Faaborg.

Fokus på baglandet og politikerne

Foreningen ledes af en hovedstyrelse på elleve medlemmer, som er valgt på den årlige generalforsamling. Hovedstyrelsen består af forældre, skoleledere og lærere. Vi arbejder på at styrke de overordnede vilkår for friskolerne i Danmark og sørger også for en tæt kontakt til politikere og ministerier. Det er også hovedstyrelsen, der træffer afgørelse om, hvordan foreningen skal reagere, når de frie grundskoler rammes af politiske indgreb. Det er en kerneværdi i foreningens arbejde at være i tæt kontakt med »baglandet«. Derfor bliver der indimellem holdt særlige regionale eller fælles møder for medlemmerne, hvor konkrete udfordringer kan blive drøftet, og hovedstyrelsen får vigtige tilbagemeldinger fra dem, der skal leve med eksempelvis ændringer af friskoleloven.

Friskolernes Kontor – sekretariatet på Sydfyn!

Friskolernes Kontor i Faaborg er skolepolitisk sekretariat for medlemmerne. Forældre, lærere, skoleledere, bestyrelsesmedlemmer, skolekredsmedlemmer og andre medlemmer kan kontakte kontoret og få rådgivning i hele spektret omkring livet på en friskole. Konsulenterne tager også ofte på skolebesøg rundt i hele landet for at hjælpe med at løse skolernes konkrete udfordringer, dér hvor de opstår.

Det kan dreje sig om personaleforhold, skolens administration, det daglige ledelsesarbejde, arbejdet i bestyrelsen eller dét at være forælder på en friskole. Mange henvendelser kommer også fra forældregrupper, der har taget initiativ til at etablere en friskole og derfor har brug for sparring omkring en række spørgsmål. De nye friskoleinitiativer får gratis konsulenthjælp i opstartfasen. Der er også flere og flere friskoler, som ønsker at drive en børnehave, og derfor har brug for konsulentbistand.

Kontoret i Faaborg sender nyhedsbreve, vejledningsmaterialer og kursusmaterialer til medlemsskolerne og står desuden for at arrangere det årlige landsmøde med valg til hovedstyrelsen. Foreningens forlag, som blandt andet udgiver Dansk Skolesangbog, bliver også administreret fra Friskolernes Kontor, og det samme gør Friskolebladet.

me gør Friskolebladet.

Kontoret har eksisteret siden 1976 og har i dag otte ansatte. Sekretariatet er beliggende i Faaborg af historiske grunde: det var her, kontorets første ansatte boede, og man indrettede en del af hans hus til kontor. Adressen er stadig den samme, men i dag fylder sekretariatet husets rammer fuldt ud.

Musikken blev porten til troen på sig selv

På Thorsted Friskole er motivationen den drivende kraft. Det kom Kristian, Nicolai og Thomas til gode

Af Ivan Klarskov Nielsen
Journalist og lærer

Poprock-gruppen Wonder Rubber Stars stormer frem på den danske musikscene.

Da Friskolebladet fanger dem der, hvor det hele begyndte – på Thorsted Friskole – har de netop vundet Jam Contest 2010 i Århus foran 25 andre orkestre.

Præmien var et job på Bork Havns Musikfestival i august.

Og sidste år var de med i opløbet om at vinde P4' s karrierekanon.

Der er ellers ikke mange stjernenykker over de tre fyre, Nicolai Noa Ringgaard, Kristian Nybo Lorenzen og Thomas Halkier, som bladet har sat stævne på den friskole, som kom til at betyde rigtigt meget for dem. Hjemmevant styrer de mod det sofahyggelige lærerværelse, og hurtigt står det klart, at det ofte var her, "vi fik os en snak med Lars," som de siger.

Lars hedder også Nielsen og er Thorsted Friskoles leder. Ifølge de tre musikanter tog han fat i dem i en periode, hvor det var alt andet end tal og bogstaver, der betød noget for dem.

"Vi var nok lidt rebeller, men Lars var god til at snakke med os. Han tog fat i os tidligt, og han var god til at spotte vore potentialer frem for det, vi ikke kunne, og det gav selvtillid," fortæller Thomas Halkier.

Og Nicolai Ringgaard supplerer:

"Lars har en fantastisk evne til at tage folk meget seriøse. Han er en vis mand."

Wonder Rubber Stars giver et lille nummer i det musiklokale, som var deres legeplads fra 5. klasse, mens de gik på Thorsted Friskole. I baggrunden er der udsigt til Thorsted frikirke.
Fra venstre er det Kristian Lorentzen, Thomas Halkier og Nicolai Noah. Bandets fjerdemand er ikke med på billedet. Han hedder Samuel Ruben Wolf Medina og spiller leadguitar. Ham mødte Thorsteddrengene, da de alle fire gik på Klejtrup Musikefterskole i 10. klasse.

Musikken gav selvtillid

Et af de potentialer, Lars Nielsen spottede, var de tre drenges glæde ved at spille musik. Han var selv foregangsmand på den måde, at han i musiktimerne spillede ung, moderne musik for børnene for at sende det signal til dem, at den type musik også var en del af skolen.

Så mens lærere, drenge og forældre ventede på, at motivationen for det boglige skulle indfinde sig, tankede drengene selvtillid i friskolens musiklokale, hvor frikvarterer, eftermiddage og weekender blev tilbragt i selskab med klaver, trommer og bas.

Og her får Lars Nielsen igen en hovedrolle:

"Lars fulgte levende med i vores musikudvikling, og han kom ofte op og hørte med, når vi øvede," fortæller Kristian Lorenzen.

Den helt store gulerod for de tre unge musikanter var friskolens traditionelle musikfestival, hvor vordende friskolebands sætter hinanden stævne og får prøvet talentet af.

"Det var det, vi arbejdede hen imod. For der skulle vi jo spille for et rigtigt publikum. Så vi øvede os helt vildt." fortæller Thomas Halkier.

Bandets store flid gav resultater. De blev efterhånden så dygtige, at der kom bud efter dem. Først fra andre friskoler, senere fra for eksempel Thisted Gymnasium, Thylejren og Thy Rock.

I den periode vandt de for øvrigt også Thy-Mors mesterskabet i rockmusik. – Det var Lars Nielsen, som havde meldt dem til en konkurrence i Plantagehuset, som de

egentlig var alt for unge til.

Personlige rum blev afprøvet

Medvinden på musikscenen betød også rygvind, når det gjaldt troen på sig selv. Så den selvtillid, som boglig interesse og fremgang kan give nogle børn i skolen, fik de tre drenge puttet ind i kraft af deres musik.

Nicolai Ringgaard siger:

"Vi havde store ambitioner som et resultat af den selvtillid, Thorsted Friskole fik proppet ind i os igennem musikken."

I dag har Wonder Rubber Stars stadig ambitioner, men er blevet mere realistiske i takt med den erfaring, som livet har givet dem:

"Vi ved godt, det er hård konkurrence, vi er ude i. Men vi *vil* musikken og skal nok nå målet om at kunne leve af det. Vi har troen på, at det kan lade sig gøre. Og ved vi har potentialet," siger Kristian Lorenzen med den overbevisning i stemmen, som vilje er lavet af.

Men hvad har Thorsted Friskole så ellers givet de tre gutter ud over musikken?

Ja, samstemmende er de enige om, at "den legende tilgang til tingene," som Thorsted Friskole ifølge de tre gutter er eksponent for, var den tilgang, de havde brug for.

Kristian Lorenzen siger:

"På Thorsted Friskole har vi fået mulighed for at få afprøvet forskellige personlige "rum," fordi der ikke ensidigt er blevet fokuseret på det faglige."

Thomas Halkier nikker bifaldende og tilføjer:

"Vi måtte udøve musikken, som vi ville. Men vi skulle behandle hinanden ordentligt. Ikke bare os tre imellem, men alle på skolen. Det bliver der lagt meget vægt på på Thorsted Friskole. Det har betydet meget for mit livssyn."

Nicolai Ringgaard er helt på bølgelængde. Han siger:

"Vi er blevet beriget af at gå på friskolen. Vi har fået en personlig tilgang til tingene. Vi har også fået evnen til eftertanke og har i det hele taget fundet ud af, hvem vi er. Det gælder både vore stærke og svage sider. Og så har vi lært, hvad medmenneskelighed er."

Studenter med topkarakterer

Samtalen fortsætter i musiklokalet, hvor der skal tages et par billeder. Og der er ingen tvivl om, at det vækker stærke minder hos de tre vordende studenter. Øjnene flakker og de registrerer hurtigt, at der er flyttet om på instrumenterne, siden de var her sidst.

Men med et par vellydende akkorder på klaveret bringer Nicolai Ringgaard orden i kaos, og snart falder Thomas Halkiers bas og Kristian Loretzens trommer ind og afslører, at de har noget at have deres musikalske selvtillid i.

Som den naturligste ting i verden giver de tre veltalende og høflige unge mænd selvfølgelig journalisten et lift til Thisted. Og i bilen bliver det opklaret, at den boglige motivation har indfundet sig for længst.

"Det var først i 10. klasse på efterskolen, jeg fandt min motivation og lyst til det faglige. Og da motivationen først var der, blev jeg dygtig," siger Nicolai Noa og føjer snusfornuftigt til:

"Hvis potentialet er der, kan du jo nå langt."

At de alle tre har knækket den boglige kode, dokumenterer de karakterer, de hver især har fået til studentereksamen i år. Her er 10- og 12-taller mere reglen end undtagelsen for dem alle tre.

Men de er ikke i tvivl om, at tingene havde set anderledes ud, hvis ikke Thorsted Friskole havde givet dem ro til at finde ind til selvtilliden.

Nicolai Ringgård rammer det nok meget præcist, når han siger:

"Thorsted var vores legeplads!!"

På Myspace.com har en anmelder skrevet følgende om bandets musik:

"Wonder Rubber Stars karakteriseres ved det dystre og til tider storladne univers, som især kendetegnes ved frontmanden Nicolai Noas dybe og følelsesladede vokal. Musikken er dynamisk, og kompositionerne er ofte meget harmoniske, hvilket også tillader det melodiøse at trænge igennem det, som umiddelbart er dystert og mørkt."

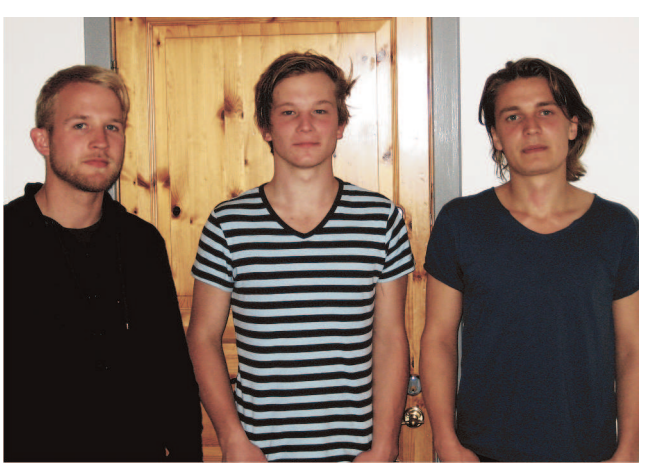

Fra venstre er det Thomas Halkier, Kristian Lorenzen og Nicolai Noah, som tilsammen udgør trefjerdedele af Wonder Rubber Stars. Det musikalske samarbejde, som startede på Thorsted Friskole, er nu på vej til at udmønte sig i en professionel karriere.

Erfaret Læring: Ny artikelserie sætter fokus på elever, som forlod friskolen for 10-20 år siden. Hvor er eleverne i dag? Hvor meget fylder friskolen i deres bevidsthed? Og har friskolen anno 2010 noget at lære af de tidligere elever, som i dag er blevet voksne…?

Man må aldrig opgive at tage en chance…

Oliver Nielsen glemmer ikke det intense samarbejde mellem lærere og elever, da Odense Friskole opsatte en storstilet opera. »Det var satset. Men samtidig udtryk for et befriende overskud – dét, som samfundet skriger på«, siger han i dag

Af Peter Borberg & Thorsten Asbjørn Lauritsen

Det hører til sjældenhederne, at personen, som stiller op til interview, medbringer sirligt forberedte, håndskrevne notater. Men ikke i tilfældet Oliver Nielsen.

»Måske er det min baggrund som ingeniør, der gør, at jeg gerne vil huske de vigtige detaljer og pointer så præcist som muligt,« smiler han selverkendende, da vi tager plads ved det store konferencebord i mødelokalet hos hans arbejdsplads, Tencate Advanced Armour Roshield A/S i Vissenbjerg på Fyn. Til en snak om, hvad der i grunden kom ud af en tur i hele friskolemøllen, nærmere bestemt 10 år på Odense Friskole.

Oliver Nielsen lader flygtigt øjnene løbe over papiret med stikord. Ét ord har fået en linje helt for sig selv samt en fed understregning og et udråbstegn: »Saxo-operaen!«

»Jeg ved faktisk ikke, hvem det var, som fandt på den afsindige ide, nemlig at lave en ambitiøs opsætning – en opera intet mindre! – over Saxos Danmarkskrønike. Det var på mange måder et vanvittigt projekt, men for mig står Saxo-operaen i dag som et billede på, hvad en skole kan formå, hvis den ellers lykkes med at frigive energi til engagement og dedikation,«siger Oliver Nielsen, som forlod Odense Friskole i milleniumåret 2000.

Året før var han blandt de godt 500 elever, som på tværs af samtlige skolens årgange kastede sig over arbejdet med opsætningen af Saxo-operaen. Et arbejde, der blandt andet involverede professionel konsulentbistand fra Odense Teater, forestillinger i Odense Teaterhus og en lærergruppe, som brugte oceaner af fritimer, der rakte langt ud over den almindelige arbejdstid.

»Det var satset. En megachance. Men samtidig udtryk for et befriende overskud – dét, som samfundet skriger på. Vi har brug for, at der ind imellem er nogen, som tør tænke skæve tanker. At der er nogen, som tør tage en chance – så er mediet eller udtrykket egentlig underordnet,« siger Oliver Nielsen.

Social pakke i rygsækken

Han var ikke en af de elever, der skød pegefingeren til himmels, da der skulle uddeles hovedroller til Saxo-operaen. Han befandt sig fint med at være en forholdsvis usynlig del af en den store gruppe af lærere og elever, som i fællesskab arbejdede frem mod et fælles mål.

Og i dag, hvor Oliver Nielsen arbejder som Project Manager i en ingeniørvirksomhed, er det en erfaring, han dagligt trækker på. Virksomheden udvikler og producerer skudsikker beskyttelse til biler, skibe og mennesker. Et arbejde, der ofte bringer Oliver Nielsen i berøring med eksempelvis myndighedspersoner eller folk fra andre kulturer.

»Det vigtigste, som jeg fik ud af friskolen – ud over blikket for at turde satse – var evnen til at arbejde sammen med andre. Gruppearbejdet blev dyrket i stor stil i 1990erne på Odense Friskole. Og ind imellem hang det os ud af halsen. Men jeg fik en social pakke med i rygsækken, som handler om at have øje for, at man sagtens kan få folk til at arbejde frem mod et fælles mål, selv om de involveredes indgang til arbejdet er forskellig,« siger Oliver Nielsen.

Ingen fjende bag katederet

På papiret med interview-noter står der også »forholdet til autoriteter« som et særligt udbytte fra tiden i friskolen. Et forhold, Oliver Nielsen først rigtig blev opmærksom på, da han kom i gymnasiet. Her fik han pludselig nogle nye klassekammerater, som havde et ganske anderledes forhold til læreren bag katederet.

»På Odense Friskole havde jeg været vant til at betragte læreren som en autoritet, som vi elever samtidig havde et næsten kammeratligt forhold til, der rakte ud over det rent faglige. Sagt anderledes: Hvis læreren var vred, var vi som oftest bevidste om, at vreden havde en årsag, og at læreren faktisk stod her med et formål. Dét autoritetsforhold blev fuldstændig mudret, da jeg kom i gymnasiet,« fortæller Oliver Nielsen og uddyber:

»En del af mine nye klassekammerater kom tilsyneladende fra en skolekultur, hvor læreren i en vis forstand blev opfattet som en, der var sat i verden for at genere eleverne. Et fjendebillede af læreren som autoritet, som

Oliver Nielsen.

jeg havde svært ved at forlige mig med. I friskolen havde jeg lært at respektere et menneske for dets engagement og interesse«.

Fredselskende hippier

Oliver Nielsen fandt sit personlige interesseområde allerede i gymnasietiden, da han stødte på uddannelsen til ingeniør i integreret design. Han søgte efter gymnasietiden ind på ingeniøruddannelsen på Odense Teknikum, hvor han med det samme fandt sig godt til rette.

Og selv om Oliver Nielsens nuværende arbejde med blandt andet design og udvikling af panser synes langt væk fra friskoleverdenen, så har han efter eget udsagn aldrig helt forladt Odense Friskole.

»Der kom da noget godt ud af at skulle lægge ører til de der fredselskende hippier,« griner Oliver Nielsen. Bag latteren gemmer sig dog også en alvor.

»På et tidspunkt arbejdede jeg med militære applikationer, det vil sige produktionsforberedende arbejde, som skulle bruges til krigen i Afghanistan. Det voldte mig nogle samvittighedskvaler, fordi jeg kendte nogen personligt, som skulle derud. Det endte faktisk med, at jeg fik nogle andre typer opgaver med en mere blød profil – for eksempel udvikling af panser til bankkøretøjer og VIP – som jeg nemmere kunne retfærdiggøre personligt og samvittighedsmæssigt. Jeg vil helst kunne sige, at samvittigheden er et karaktertræk, men sandheden er nok, at evnen til at tage stilling og skifte kurs i høj grad er noget, som friskolen har fordret«.

For nylig mødtes 26-årige Oliver Nielsen med sine gamle klassekammerater og lærere fra Odense Friskole. Snakken gik lystigt om, hvordan eleverne dengang hadede at bede fadervor – og hvordan de alle som en savner det i dag. Som timerne gik og snakken skred frem, slog det Oliver Nielsen, at det kun var et fåtal – inklusive ham selv – af klassekammeraterne fra Odense Friskole, som i dag har stiftet familie og fået børn. Med en baggrund som ingeniør tør han ikke udlede en decideret konklusion på baggrund af den observation. Alligevel satte det gang i tankerne.

»Jeg har spekuleret på, om det også er noget af det, som friskolen gav os, nemlig evnen til at lade os opsluge og finde ro i det, vi arbejder med lige nu. Lidt ligesom dengang med Saxo, hvor det var chancen og processen, som var det væsentlige – så kom resten næsten af sig selv…«

Den frie Lærerskole

-det dynamiske og holdningsprægede læringsmiljø på Den frie Lærerskole i Ollerup skal opleves, det kan ikke udtrykkes med ord alene!

Værdier som: demokrati, folkestyre, fællesskab, praktisk og dialogbaseret, teoretisk faglighed, samarbejde og videreuddannelse er helt afgørende værdier på Den frie Lærerskole, hvor de lærerstuderende uddannes til "hele" lærere for de "hele" mennesker – små, store og voksne elever, de møder, når de kommer ud som lærere på friskoler, efterskoler eller højskoler, hvor samspillet imellem elever, lærere og forældre er grundlaget for skolernes virke. DfL blev oprettet i 1949 på initiativ af en række folk, der kom fra de frie skoler.

Lis Eriksen Toelberg
Medlem af hovedstyrelsen

28 friskoler er prøvefri

Der er 28 friskoler med 9. klasse, der ikke afslutter med folkeskolens afgangsprøver. Næsten halvdelen er Rudolf Steiner-skoler, mens resten definerer sig som grundtvig-koldske.

Eksamen og karakterer har altid været uforenelig med Steiner-pædagogikken. Eleverne skal lære for livet, og fordi det er meningsfuldt, ikke fordi de skal opnå gode karakterer. I stedet skriver lærerne udførlige vurdering af elevens personlige udvikling og indlæringsfremskridt, de såkaldte vidnesbyrd, som også inddrager de disciplinære, musiske og sociale kompetencer.

De grundtvig-koldske friskoler har også fra starten været skeptiske over for karakterer og eksamen. Kold citeres ofte for at have sagt, at moderen ikke beder sit barn om at kaste maden op for at se, om det er fordøjet. I øvrigt er der stor overensstemmelse i argumentationen for modstanden mod karakterer og eksamen: de præger undervisningen i uheldig retning og inddrager kun det, der kan måles.

Alle prøvefri friskoler er underlagt et særskilt tilsyn fra Undervisningsministeriet.

Flere tidligere prøvefri friskoler har indført afgangsprøver efter 9. klasse, og ikke mange nye friskoler bliver prøvefri. Med den øgede fokusering på karakterer generelt oplever mange forældre et stort pres. Men skepsissen er stadig udbredt, hvorfor mange friskoler forsøger at modvirke de negative sider ved karaktergivning og prøver.

CC

Friskolerne driver også børnehaver

Friskolerne har en lang tradition for at samarbejde med børnehaver af pædagogiske og økonomiske årsager.

Lovgivningen har siden 2004 gjort det muligt for friskoler at drive børnehaver sammen med skolen, og tendensen er, at flere og flere skoler vælger at benytte mulighederne. I dag har 40 procent af friskolerne enten egen børnehave eller et nært samarbejde med en selvstændig børnehave. Desuden har 13 procent af friskolerne planer om at etablere en børnehave.

For skolen kan børnehaven være en vigtig fødekæde, som sikrer, at der hvert år kommer elever i børnehaveklassen. Desuden giver det god mening at gøre overgangen fra børnehave til skolegangen så udramatisk og flydende som muligt. For forældrene er det naturligvis praktisk at kunne aflevere alle børn ét sted og vide, at søskende har deres daglige gang i de samme omgivelser. Det samler engagementet og skaber tryghed for børnene.

To slags tilskudsmuligheder

Friskolerne har mulighed for at drive enten en »privatinstitution« eller »privat dagpasning« efter dagtilbudsloven for børn fra 2 år og 6 måneder til skolealderen. Hovedparten af fribørnehaverne er oprettet som privatinstitutioner, som sikrer børnehaven et tilskud, der svarer til gennemsnittet af de kommunale udgifter til dagtilbud. Børnehaverne oprettes efter kommunens gældende godkendelseskriterier, som blandt andet kan stille krav om både depositum og driftsgaranti ved børnehavens opstart. optager selv børn fra ventelisten og har ansvaret for økonomien, mens kommunen fører det pædagogiske tilsyn.

Mariehønen ved Middelfart Friskole.

Maren Skotte, Friskolernes Kontor

Kom frit frem i Friskole Bladet

Plads til leg og idræt for de mindste

Køng Idrætsfriskole får institutioner til de helt små som nabo. Værdierne kommer til at ligge i tråd med friskolens, der bygger på bevægelse og idræt.

af Torben Svane Christensen
Journalist

Henrik Juelsgaard kigger på sin datter Karoline, der afprøver sine evner på en airtrack. Hun får rig mulighed for at bruge kroppen, når hun skal i idrætsbørnehave.

Håndværkere har arbejdet hele sommerferien på at gøre lokalerne klar til vuggestue- og børnehavebørn i Glamsbjerg på Fyn. Her er masser af plads at boltre sig på, og på den anden side af vejen ligger Køng Idrætsfriskole, hvor Peter Bendix sidder som leder.

– Ideen til institutioner for de mindste med de samme værdier som friskolens opstod helt tilbage i 2006 i forældregruppen. Ønsket var både værdimæssigt, men også lavpraktisk i forhold til aflevering af store og små børn det samme sted, fortæller han.

Forældrene besøgte institutioner, der havde fokus på idræt og bevægelse, og DGI's idrætsbørnehaver gav inspiration. For 1½ år siden var forældrene klar med en beskrivelse af de institutioner, som de godt kunne tænke sig, men så kom konkursen, hvor friskole og højskole blev adskilt. Men da den nye konstruktion kun med friskole var på plads, gik det stærkt. I februar købte friskolen bygningerne af konkursboet efter højskolen, og i april blev der indsendt en ansøgning til Assens Kommune om at lave vuggestue og børnehave, og da den var godkendt, blev bygningerne solgt til Frie Børnehaver og Fritidshjem, der står for istandsætning med blandt andet køkken og spisesal, og siden skal de stå for det administrative.

– Vi har ansat en pædagogisk leder, to pædagoger og en pædagogmedhjælper. De er alle ildsjæle, som gerne vil være med til at starte noget nyt op. Her før sommerferien er der 10 børnehavebørn og fem vuggestuebørn meldt ind, men vi ved, at der kommer en flok både i september og oktober, siger Peter Bendix.

Det er selvfølgelig meningen, at de mindste skal have meget med friskolen at gøre. Her er der gymnastiksal, og Peter Bendix ser frem til en "fødekæde" til skolen med børn, der har stiftet bekendtskab med de samme værdier som helt små.

To af de børn, der skal gå i vuggestue og børnehave, er Gustav på knap et år og Karoline på toethalvt år. Før sommerferien boede de i Odense, men nu bor de sammen med deres far og mor i Glamsbjerg ikke langt fra institutionerne.

– Idræt betyder meget for os, og så ligger det meget tæt på, hvor vi skal bo i Glamsbjerg, siger Mette Juelsgaard, der er folkeskolelærer og underviser i idræt. Hendes mand, Henrik, arbejder på Glamsdalens Idrætsefterskole.

– Vi synes om beliggenheden med meget plads til aktiviteter udendørs, og vi kan godt lide de planer, der er for stedet. Vi tror på, at hvis man er god til idræt, så kommer man også langt med andre ting, siger hun

Samtidig med indretningen af bygningerne til de mindste, bliver den tidligere højskole ombygget med klasseværelser, så de 85 børn i Køng Idrætsfriskole får gode rammer at lære i.

Målet er

- at gøre idræt, leg, motorik og bevægelse til en del af børnenes hverdag
- at øge sundhed og trivsel blandt børnene
- at give børnene alderssvarende udfordringer
- at skabe et fællesskab med glæde
- at leve op til og arbejde efter de pædagogiske læreplaner

Læs mere her:
http://www.koengidratsinstitution.dk/

Køng Idrætsvuggestue og Idrætsbørnehaves formål er at drive en privat og fri vuggestue og børnehave med fokus på idræt, leg og bevægelse samt fortælling. Børnene skal inspireres til at skabe ansvarsfulde relationer og til at støtte, opmuntre og anerkende hinanden.

Mariehønen, en friskolebørnehave – og alligevel helt sin egen

Af Claudi Clausen

Børnehaven Mariehønen har eksisteret i mere end 16 år og har altid været selvstændig, men samarbejder med den nærliggende friskole. Mariehønen er en af de tidligste "friskolebørnehaver" – fra før det store boom, som startede i 2005 med lempelsen og lovgivningen omkring private børnehaver. I dag har cirka 40 procent af friskolerne enten egen børnehave eller et nært samarbejde med en børnehave. Enkelte børnehaver har endda tilknyttet vuggestuer. Mariehønen blev oprettet i 1994 på initiativ af bl.a. forældre og lærere ved Middelfart Friskole, som ønskede en børnehave, der byggede på de samme værdier som friskolen.

Mariehønen blev oprettet som "puljebørnehave", som det hed dengang, men er nu "privatinstitution" med egen bestyrelse og under kommunalt tilsyn (i modsætning til friskolen).

Efter oprettelsen startede børnehaven med 11 børn og ingen pædagogisk ledelse og var nærmest en slags pasningsordning. Efter de første tre år oplevedes det som utilfredsstillende. Der blev derfor søgt efter en pædagogisk leder. Valget faldt på Lis Buch, som havde haft børn på friskolen, og hvis pædagogiske holdninger var i overensstemmelse med Mariehønens.

Lis Buch har nu været leder af børnehaven Mariehønen i 13 år. Friskolebladet besøgte Mariehønen sidst i juni på en almindelig dag i børnehaven for at høre lidt om, hvad hun mener er børnehavens opgave.

At drive god børnehave

Mariehønen har sine egne ikke særligt gamle bygninger på samme matrikel som Middelfart Friskole, som børnehaven ligger bagved – ved siden af skolens bygning til de mindre klassetrin og SFO. Udearealerne er fælles. Børnehaven ejer selv huset, men grunden, den ligger på, er lejet af friskolen. Udenfor er der ingen adskillelse mellem børnehave, SFO og friskole. Undertegnede reddede sig således en kop kaffe og en håndmad hos SFO, mens de havde udendørs servering, da børnehavens kaffekande sidst på dagen var løbet tør.

Så er der is til store og små i det grønne – lige udenfor børnehaven.

Børnene i friskolen og i børnehaven har meget at gøre med hinanden i dagligdagen. De færdes i de samme grønne områder med legeredskaber, vildnis, boldbaner, hvor alt udgør et samlet hele.

Lis Buch pointerer, at børnehaven trods sit samliv med friskolen ikke ser det som sin opgave at forberede børnene specielt til friskolen. Mariehønen er i princippet for alle børn. Når de nærmer sig seksårsalderen, er de velkomne til at fortsætte i folkeskolen, og det er der også nogle, der gør. I år drejer det sig ganske vist kun om én, mens de andre seks-syvårige fortsætter i friskolen, men sådan er det ikke altid. Fordelingen varierer år for år, og det vil børnehaven, som jo er en selvstændig og principielt uafhængig institution, ikke blande sig i. Mariehønen vil bare drive god børnehave – ud fra de særlige muligheder og det syn på opgaven, den har. Og en holdning til det har den lille børnehave klart efter Lis Buchs mening. Der er tre hovedpunkter:

Først og fremmest skal omgangen mellem børnene, mellem børnene og de voksne og de voksne indbyrdes være omgærdet af *gensidig respekt.*

Dernæst er det vigtigt at bevare og understøtte den grundlæggende *nysgerrighed,* som Lis Buch anser som fundamentet for al senere indlæring.

Og endelig lægger Mariehønen vægt på *accept,* accept af den, du er, accept børnene imellem og mellem voksne/forældre og børn.

Respekt og gensidighed

Nye forældre i børnehaven får klart at vide, hvad Mariehønen står for, så de kan vælge til eller fra. Børnehaven bygger på et tæt samarbejde med forældrene, og det forudsætter gensidig respekt, som også skal være bærende i forholdet mellem voksne og børn og børnene imellem. Derfor skal man i Mariehønen tale pænt til hinanden, være ærlige, og det skal være et rart sted at komme for både børn og forældre. Og som bedsteforældre! For bedsteforældrene er også aktive i Mariehønen. Mange af dem henter og bringer børnene ind imellem, de hjælper til med praktiske ting og sætter sig gerne med en kop kaffe og sludrer. Bedsteforældrene har endda deres egen bedsteforældrebestyrelse. De samler f.eks. pakkekalender til børnene før jul og deltager i bedsteforældredage. Sidst samlede bedsteforælderdagen 80 bedsteforældre til folkedans.

Kirstine og Maiken viser deres arbejdshæfter fra "storeskolen" frem.

Børnehavens kernefaglighed

Børnehaven har hver torsdag "skole". Børnene er efter alder inddelt i henholdsvis "lilleskolen", "mellemskolen" og "storeskolen",. Her arbejder børnene mere struktureret med de færdigheder, de skal tilegne sig. Der anvendes materialer, som er koordineret med friskolens børnehaveklasse, så de ikke overlapper eller gentager hinanden, men tværtimod hænger sammen i en progression. Der arbejdes med alderssvarende emner, som gennem de tre år, børnene går i børnehave, forbereder dem til skolen.

Selv om torsdagen for de ældstes vedkommende bruges på en måde, der minder om skole, så understreger Lis Buch, at *børnehavelivet selv er den væsentligste indskolingsindsats:* "Forskellen på børnehave og skole, som børnene oplever det, er, at i børnehaven ringes der ikke ind", siger Lis. Indskoling består ikke i at indlære børnene disciplin, men først og fremmest i at fastholde børnenes nysgerrighed og åbenhed. Kan den bevares og sikres, så er der skabt det bedste grundlag for al senere indlæring. Derfor ved man på Mariehønen aldrig helt, hvad dagen bringer. Pædagogernes opgave i en børnehave er først og fremmest at gribe det, børnene er optaget af her og nu – og samtidig sørge for at læreplanerne bliver fulgt i det lange stræk.

Det er vigtigt, at de voksne har sig selv med i det, de foretager sig sammen med børnene. Gider de voksne f.eks. ikke rigtigt en vandkamp, bliver det ikke godt, for børnene reagerer hårfint på de ubevidste signaler, de voksne udsender. De voksne er nødt til at være ærlige over for sig selv – for at kunne være ærlige over for andre.

At mærke efter

"Det, det hele i sidste ende handler om, er at mærke efter", siger Lis. Pædagogisk professionalisme i børnehaven er ikke principper og systemer, men evnen til at mærke efter – hos sig selv, hos børnene – og derefter reagere hurtigt og konkret. Man skal hele tiden være i og lære af samspillet, for det er den bedste bagage at give børnene med videre frem – mod skole, arbejde og familieliv. Det er værdier, som er bærende i mange familier – eller i det mindste en bestræbelse. Dét er Lis Buchs definition på børnehavens "kernefaglighed".

Børnehaveleder Lis Buch hjælper Maiken med at lave en solfanger.

Som en naturlig børneflok

Børnene i børnehaven og i friskolen færdes sammen udendørs, og alle børnehavebørn kender alle skoleeleverne. Ind imellem arbejder de også sammen. F.eks. havde børnehavedrengene "drengedans" (hip-hop) sammen med drengene i sfo, 3.-klassepiger med et spirende "modergen" finder afløb i omgangen med de små, og elever fra 1. klasse har læst egne selvskrevne historier for børnehavebørnene. Det var virkelig noget, der gav respekt: "Tænk, de store gider fortælle for mig!". Og fortællerne kunne være sikre på stor lyd-

hørhed – også når vejen til pointen måske blev lidt lang.

Alle børnehavebørn har daglig kontakt til andre børn i forskellige aldre – "som en naturlig børneflok", siger Lis: "Det burde alle børn have – i stedet for at isolere aldersgrupperne fra hinanden."

Kan ikke nedlægges af kommunen

Da Mariehønen ophørte med at være puljebørnehave, ønskede kommunen at gøre den kommunal, men bestyrelsen ændrede i stedet dens status til privatinstitution. Var dét ikke sket, var den sikkert som så mange andre små kommunale institutioner blevet nedlagt senere, fortæller Lis Buch. Nu kan den ikke nedlægges efter kommunalt direktiv! Mariehønen vil gerne samarbejde med de kommunale institutioner, men ønsket har imidlertid ikke været gensidigt. Til gengæld er samarbejdet med PPR og kommunen godt.

Der sker en tiltagende centralisering og rationalisering af hele børneområdet i større og større institutioner, hvor børnene må vente på og indbyrdes kæmpe om voksenkontakt. Om det siger Lis Buch: "Vi skal være gode ved børnene, give dem ressourcer og midler til en fantastisk barndom. Det er jo dem, der skal passe os, når vi bliver gamle!"

Børnehaven Mariehønen.

Middelfart Friskole.

Et skyggefuldt sted i varmen.

Mennesker i alle aldre

Mariehønen er en lille børnehave – i Middelfart Friskoles "baghave" – hvor forældre (og bedsteforældre) tit bliver hængende, deltager i det, der foregår, kommer måske lidt før tid for at være med og altid er velkomne hele dagen, for Mariehønen ved, at forældre, børn, personale, friskoleelever og bedsteforældre er sammen om det samme projekt: at give gode erfaringer fra familie- og almindeligt, ordentligt samliv videre til det næste slægtsled med sigte på en god fremtid – for mennesker i alle aldre. Derfor er det jo godt at kende hinanden og ikke kun sine jævnaldrende. Det gælder store som små.

Forældrenes skole

Hvad betyder det at være friskoleforældre og friskolefamilie?

For godt et års tid siden havde jeg en snak med nogle kolleger om vores/skolens forventninger til forældrene. Diskussionen udsprang af en fælles oplevelse af, at enkelte forældres forhandlingsmæssige tilgang til skole-hjem-samarbejdet stressede læreren, og at samme forældres krav om indflydelse og forventninger til serviceniveauet nærmest var omvendt proportionale med deres respekt for skolens ansatte, fællesskabet og hensynet til de andre elever.

På den baggrund skrev jeg nedenstående debatoplæg som en introduktion til skolekulturen, som skulle være så klar i mælet, at "luksusforældrene" mistede interessen!

Før du tager kontakt til skolen...

Inden du tager kontakt til friskolen, er det vigtigt, at du gør dig klart, om Fangel Friskole nu også er den rigtige skole for dig og dit barn.

Vi er en grundtvig-koldsk friskole. Vi tilbyder *deltagelse i et fællesskab* omkring vores børns/elevers opdragelse, udvikling og uddannelse. Vi tilstræber at tilgodese *alle* elever, så de hver især og sammen udvikler sig optimalt fagligt, personligt og socialt. *Fællesskab* og *fleksibilitet* er nøgleord i vores samarbejde med hinanden. Vi bruger hinanden, hvor vi er stærke, og støtter hinanden, hvor vi er svage – i en atmosfære af tryghed og tillid. Tilliden til, at vi alle vil hinanden det bedste, er det fundamentale grundlag for vores individuelle og fælles stræben. Denne ånd kommer også til udtryk i den sociale ambition, vi har på vores elevers vegne. Dels fordi det gør vores og elevernes arbejdsplads til et rart sted at være, dels fordi det giver de bedste betingelser for elevernes personlige og faglige stræben og udvikling – den højeste produktivitet om man vil.

Vi mener, at tillid, lyst, hensyn, hjælpsomhed og personlig ambition skaber bedre og større resultater end kontrol, krav, konkurrence, individualisme og pacing. Vi ønsker *ikke* at være en skole for eliten. Det barn, som er elev på Ådalskolen, vil vi yde vores bedste for at støtte uanset barnets og familiens forudsætninger – og hvor behovet er størst, må også støtten blive størst.

Hvis du som forælder *ikke* kan tilslutte dig ovenstående, bør du ikke vælge Ådalskolen som dit barns skole. Vi forventer, at du som forælder bakker op om vores bestræbelser på at skabe et arbejds-, udviklings- og læringsmiljø baseret på disse værdier.

Skolefællesskabet

Vi forventer således:

- at du kerer dig om skolens, klassens, klassekammeratens og de ansattes trivsel.
- at du respekterer personalet, forældrene og eleverne og går aktivt ind i fællesskabet.
- at du viser tillid til skolens pædagogiske personale som forvaltere af dit barns tarv i skolerelevante sammenhænge, ikke mindst hvor dit barns tarv må afbalanceres i forhold til andre elevers eller fællesskabets tarv.
- at du som voksen efter bedste evne tager ansvar og forholder dig aktivt handlende i forhold til hærværk, mobning, klikedannelse, bagtalelse og anden adfærd, som er destruktiv for skolen, fællesskabet eller den enkeltes trivsel.
- at du over for dit barn understøtter personalets personlige og professionelle autoritet.
- at du i konfliktsituationer søger en løsning først direkte med den anden part og derefter ved at inddrage en lærer/pædagog, skolens ledelse og en repræsentant for skolens bestyrelse som mægler – i nævnte rækkefølge.
- at du videregiver oplysninger til skolens personale om forhold af betydning for skolens omdømme og funktion.
- at du forholder dig til skolens personale som samarbejdspartnere og ikke som leverandører af en service eller et produkt.
- at du med din viden, kompetence og holdning bidrager til at udvikle og forbedre skolen i dialog og samarbejde med andre med tilknytning til skolen og respekterer de traditioner og beslutninger, der er gældende.

Ådalskolen, Fangel Friskole, er en selvejende institution og som sådan en privat skole. Men vi forstår os selv som en *friskole* – ikke som en "privatskole". Hvis du vælger Ådalskolen, melder du dig ind i *en folkelig forening med plads til alle, der arbejder med og for foreningen*. Friskolen var folkelig før almueskolen blev folkeskole!

Hvis du vælger friskolen for at betale dig til ydelser, du ikke tror, du kan få i folkeskolen, har du ikke forstået, hvad en friskole er, og er ikke ønsket som forælder i friskolen. Men hvis du vil være med i *et gensidigt forpligtende fællesskab* på basis af ovenstående værdier, ønsker vi dig og dit barn hjerteligt velkommen.

Knud Kalnæs
Lærer på Ådalskolen, Fangel Friskole

"Harpens kraft"

- eller hvad skal vi med fortælling og morgensang?

En gammel dansk folkevise hedder "Harpens Kraft". Den handler om en ung mand med det mærkelige navn Villemand; han og hans pige skulle giftes. Det var aftenen før brylluppet, de sad og spillede terning. Men pludselig kunne Villemand se, at hans forlovede græd:

"Hvad græder du for?" sagde han, " Har jeg ikke penge nok? Er jeg for fattig til din familie? Er jeg ikke fin nok?"

"Jeg er ligeglad med pengene, det er jo med min gode vilje, vi skal giftes. Jeg græder ikke for guld, og du er god nok for min familie.

Men jeg er bange, fordi jeg skal ride over Blide å, der hvor mine søstre sank i, da de blev gift."

"Nå, Blide! Den skal du ikke være bange for, mine svende skal ride med dig, jeg sætter 100 på hver side, og 12 riddere skal føre din hest."

Så lod han hendes hest sko med guldsko, hver sko blev forsynet med 15 søm - for en sikkerheds skyld. Så nu kunne det ikke gå galt. Troede han.

Men jo, de var dårlig nok kommet ud på broen over åen, så skred hendes hest ud, og hun faldt i vandet - som sine to søstre. Ridderne prøvede at forhindre det, men "ingen kunne hjælpe den skønne jomfrue."

Hun rakte hænderne op mod Villemand: "Hjælp mig op igen". Han svarede: "Her hjælper vist kun Gud og den Helligånd, jeg kan ikke."

Men så sagde han til sin dreng: "Løb hjem efter min guldharpe" - det var sådan en slags guitar. Og da drengen kom med den, tog han den, gik ud til vandet og spillede.

Og han kunne godt nok spille! Han spillede, så alle fuglene sad stille på kviste, han spillede, så det kunne høres til verdens ende. Han spillede, så barken faldt af egetræet, hornene af køerne og knappen af kirkens tårn.

Og til sidst spillede han, så trolden kom op af åen - med pigen i munden. Og ikke bare pigen, men også hendes to smukke søstre.

Fortælling på Trelleborg Friskole med Steff Eilertsen 2008.

"Villemand, Villemand", sagde trolden, "tag din pige! Bare du lader mig være i fred nede i vandet!"

"Gerne tager jeg min mø", sagde Villemand, "men aldrig skal du få fred i dit vand!"

Så slog han den røde kappe over sin kæreste og løftede hende op på sin hest. Og så red de ellers hjem og holdt bryllup.

Dette er historien om, hvad poesi og musik kan. Vi falder alle sammen i før eller siden; og det ser sort ud.

Men musikken kan føre os tilbage til livet igen, poesiens ord kan jage troldtøjet tilbage, hvor det kom fra.

Tit synes vi, at alt er kaos. Vi kan hverken finde ud af buh eller bæh eller op eller ned. Vi er tæt på at fortvivle.

Men så hører vi en god fortælling. Eller synger en sang. Og pludselig falder tingene på plads, og vi glemmer vores angst, om ikke andet så for et øjeblik.

Derfor er det vigtigt, at vi mødes hver morgen og hører en fortælling eller synger en munter sang om livet.

For det er selvfølgelig også vigtigt at synge livets pris; de fleste børn møder op hver morgen, fulde af forventning og glæde, og det er godt at lade denne glæde finde udtryk i en sang eller en fortælling.

Morgensang er som Yduns æbler: Hver morgen udleverer hun et ganske særligt æble til hver af guderne i Asgård; på den måde bliver de ikke gamle og grå, men bevarer ungdom og sundhed i al evighed.

Så mit råd til jer skal være: Syng! Syng hver dag hele livet! Så skal I nok holde troldene - og alderdommen - fra livet!

Stephen Mønsted
Forhv. gymnasie- og højskolelærer

Friskolearkivet *-en guldgrube af historisk dokumentation for friskolerne igennem 158 år*

Friskolearkivet indsamler, opbevarer og formidler protokoller, skoleblade, ugebreve og fotos m.m., der beskriver det særlige historie- og menneskesyn, der er grundlaget for skolelivet i de frie skoler. Dertil rummer arkivet personarkiver for de, der igennem årene har udviklet de frie skoler. Brugerne af arkivet er forskere, lærere, studerende, forældre og andre interesserede, der her har mulighed for at dykke ned i den historie, de selv er en del af. Friskolearkivet, der holder til på DfL, oprettedes i 1985 på initiativ af en række personer fra de frie skoler.

Lis Eriksen Toelberg

Et kig ind i Michael Skolen – en Rudolf Steinerskole i Herlev

Af Birgitte Ravn Olesen
Dansk redaktør på Steinerskolen

Alle, børn som voksne, har retning mod skolens sal. Der bliver givet knus, snakket, holdt i hånd og trådt på fødder, mens man finder ind og falder til ro. En lærer siger godmorgen, hvorefter alle synger "Jeg er havren", mens tre af de ældste elever akkompagnerer på flygel, fløjte og violin. Vi er på en Rudolf Steinerskole, hvor mange ting gøres på samme måde som på mange andre skoler, mens nogle ting er ganske særlige.

Hovedfag

Efter morgensang går alle til deres klasser. Her står læreren i døren og siger godmorgen til hver enkelt elev. Det er i dette øjeblik, at læreren mærker, hvordan eleverne har det – er Katrine gladere i dag? Virker Niels til at have fået mere ro på sig? Tør Anna se mig i øjnene?

Når alle er samlet, siger elever og lærer et morgenvers, som handler om at beskytte det sande og beslutte det gode, og derefter begynder hovedfagsundervisningen. Det betyder, at eleverne i to timer undervises i samme fag, f.eks. historie, i en periode på 3 uger. Derefter følger 3 uger i et andet fag, f.eks. regning. Denne periodiske vekslen mellem fagene giver mulighed for fordybelse i stoffet og for variation. En hel del fag læses som hovedfag, f.eks. dansk, kemi, matematik, biologi og geografi. Efter hovedfag følger de sproglige, kunstneriske og håndværksmæssige fag. Jo højere klassetrin, jo flere fag, dog har eleverne engelsk og tysk fra 1. klasse på Steinerskoler.

Mølleren og Mandela

Eleverne er aktive deltagere i læreprocessen. De udarbejder f.eks. selv de fleste lærebøger, og undervisningen er – uanset klassetrin – bygget op sådan, at eleverne både erfarer og får viden om det stof, der arbejdes med. I 1. klasse lærer eleverne de fire regnearter gennem en fortælling om bonden, mølleren og købmanden. For eksempel, så skal bonden samle alle sine kornsække, han adderer. Derefter skal han køre til mølleren, men han taber en sæk på vejen, altså må han subtrahere. Mølleren har fået 10 sække fra 5 forskellige bønder. Han er nødt til at multiplicere, når han skal finde ud af, hvor meget korn, der skal males, og endelig, så må købmanden jo dividere, når han skal have den store sæk mel delt op i mindre poser, som han kan sælge til kunderne. Eleverne

arbejder fysisk konkret med kornet, ligesom de tramper, klapper og leger med tal og tabeller på mange andre måder. Det er lysten og viljen til at handle, der er i fokus på de yngste klassetrin.

I 8. klasse er eleverne for længst vokset fra fortællingerne om møllerens genvordigheder. De er på vej til at finde ud af, hvem de selv er med al den tvivl og kamp, der kan være forbundet med det. Derfor er det tid at læse biografier om mennesker, som har haft mål i livet, de har kæmpet for. Her erfarer elever og lærer sammen, hvilke tanker og følelser, der er knyttet til at kæmpe som Nelson Mandela eller Jeanne D'Arc, samtidig med at de kan foretage en litterær analyse af det værk, de hver især læser. Fra biografierne kan eleverne desuden trække tråde fra Romertiden over Middelalderen til Den industrielle revolution og 1900-tallets krige. Igen går vejen fra det konkrete mod det abstrakte.

Videregående trin

Som noget helt særligt går Steinerskolen helt til 12. klasse. Eleverne får fra 9. klasse en klasseleder, der i samarbejde med klassens mange faglærere tilrettelægger undervisningen. På de ældste klassetrin tilstræbes det, at lærerne er universitetsuddannet til det fag, de underviser i. Fagspektret er omfattende, da eleverne ud over de boglige fag, som også findes i gymnasiet, fortsat får undervisning i kunstneriske fag som musik og maling og i håndværksfag som smedning, træskæring og bogbinding.

I 11. klasse tager eleverne på studietur til Frankrig, hvor temaet er middelalderen, og i 12. klasse tager eleverne på en tre ugers dannelsesrejse til Italien, hvor de især beskæftiger sig med kunst og kultur.

I hele det sidste år arbejder eleverne selvstændigt med en årsopgave, som de frit vælger og får vejledning i. Denne opgave består af en vidensmæssig, en kunstnerisk og en håndværksmæssig del. I år var der f.eks. en elev, som arbejdede med fotografi. Hun skrev et essay om Roland Barthes forhold til lyset og lavede forskellige fotoeksperimenter, som krævede både håndværksmæssige og kunstneriske kompetencer.

Kunst i undervisningen

Tegning, malning, modellering, teater, sang og musik er integrerede dele af undervisningen på Michael Skolen. Ikke fordi eleverne skal blive kunstnere, men for at stimulere både tanken, følelsen og viljen på hver eneste skoledag, og intet lærer en at lytte, vente og respektere hinanden som orkesterundervisning. Her er alle vigtige med deres klang og tone – helt ligesom i klassen i hverdagen.

Ingen karakterer - men vidnesbyrd

Religionsfilosoffen Hal Koch har engang sagt: "Skolen skal ikke give karakterer, men skabe karakterer." Det tager lærerne på Michael Skolen meget alvorligt. Evaluering af undervisning og læreprocesser sker konstant gennem en tæt kontakt mellem lærere, elever og forældre. I de yngste klasser kommer læreren hjem på besøg, og der er selvfølgelig forældremøder og -samtaler jævnligt gennem hele skoletiden. På udvalgte klassetrin får eleven et omfattende vidnesbyrd, som er en udtalelse, hvor lærerne beskriver, hvordan de ser elevens faglige og sociale situation på skolen.

Målet

Målet er at uddanne barnet og det unge menneske til at kunne stå sikkert og frit i verden med en klar fornemmelse af, at han eller hun kan tage vare på sig selv, sine medmennesker og det miljø, der omgiver dem. Derfor er der i alle klasser på Steinerskolen et ligeværdigt fokus på håndens, åndens og hjertets dannelse.

Nationalt Videncenter for Frie Skoler

-indsamler, bearbejder og formidler viden om læring i de frie skoler

Nationalt Videncenter for Frie Skoler er oprettet i 2010 med det formål at fastholde og styrke de frie skolers arbejde og udvikling i Danmark og dermed den frihedstradition og den særlige idébaserede lærer- og skolepraksis, alle de frie skoler er udtryk for. I et nært samarbejde med skolerne synliggør videncentret skolernes pædagogiske praksis og generelle skolevirksomhed til fælles bedste og til styrkelse og udvikling af den pædagogiske diskussion. Centret har til huse på Den frie Lærerskole og drives af Den frie Lærerskole, UC Lillebælt og UC Syddanmark.

Lis Eriksen Toelberg

Hvorfor læse Friskolebladet?

Det er bedre at melde sig ind end at melde sig ud; det er sjovere at spille med end at være tilskuer.

At melde sit barn ind på en friskole er at melde sig selv ind i et fællesskab. Ganske vist står der på papirerne kun noget om barnet, men tag ikke fejl; en fri skole, er en skole båret og ledet af forældre. Det kan måske være uigennemskueligt, hvad det handler om og hvad det indebærer, men vi kan ikke være tilskuere til vort barns hverdag, vi skal være medspillere, og vi skal nok finde ud af, hvad det gælder, og hvad der forventes.

Fordi vi ønsker det bedste for vort barn, melder vi det ind på en friskole, og bemærk – her er barnet ikke i centrum! Alle vi deltagere, forældre som børn, bliver en del af noget større, og dette større, fællesskabet, er i centrum. Det, vi bidrager med, er ikke nødvendigvis til særlig gavn for vores egen lille Hans med de skæve ben, men er til gavn for den fælles trivsel.

Ja, vi kan holde os på afstand, være på stand-by, det kan man også i sit ægteskab, som forældre, i sit eget liv, men derved overser man det, Piet Hein formulerer som: "de værdier den får, som bare gi´r". Det er den store skjulte visdom i alle fællesskaber: alle giver, og snart opdager man, hvor meget man får – fordi man gør sig selv til en del, tager del og vælger positivt til.

Dette ' større' opleves mange steder: i dagligdagen på skolen, ved fælles arrangementer med andre skoler, ved årsmødet eller ved at læse Friskolebladet. Friskolebladet er det synlige, overordnede organ for fællesskabet. Det belyser mange facetter af friskolelivet, hverdagen på andre skoler – det giver faktisk ofte super spændende inspiration, giver fælles oplysninger/oplevelser, kan bruges som oplæg på forældremøder eller til en god samtale, når vi mødes med andre forældre i Brugsen - eller blot til glæde og stolthed over at være med i en friskoleverden. Dertil kommer, at det beskriver friskolernes ståsted i samfundet og den politiske kamp, der føres omkring det frie skolevalg i Danmark.

Når en friskole vælger skoleabonnementet, hvor alle hjem får tilsendt Friskolebladet, investerer skolen i forældreoplivning og -oplysning. Det er en fælles investering i engagement, indsigt, bredde og deltagelse. På længere sigt er det med til at opbygge et fundament, et forældrenetværk, som alle fremtidige frie skoler skal bygges på, leve af og med.

Og ja, vi kan lade være at blande os i det store fællesskab; hver enkelt friskole kan være sig selv nok og kæmpe for egen hverdag og overlevelse, holde på egne ideer og normer. Risikoen er, at man kommer til at savne udsyn, inspiration og det livgivende fællesskab med landets øvrige friskoleverden.

I disse år klemmes friskolerne økonomisk, og måske er den dag ikke fjern, hvor friskoler bliver skoler for kun velhaveres børn. Inden det går så galt, skal vi engagere hinanden i at kæmpe for det frie skolevalg for alle. Også i denne kamp er Friskolebladet det nødvendige fælles organ.

Husk i øvrigt, at barnet skal gå på friskolen, fordi forældrene vælger friskolen til, ikke fordi vi vælger folkeskolen fra!

Lasse Brink Lorenz
Certificeret life-& businesscoach og skolekredsmedlem på Rødding Friskole.

Friskolebladet er bladet for alle i friskolen

Friskolebladet er det eneste blad, der henvender sig til alle friskolefolk med debat mellem skolefolk, orientering om politiske tiltag, pædagogiske overvejelser, nyt fra Dansk Friskoleforening og kulturelt stof.
Den største enkeltgruppe af Friskolebladets abonnenter er forældre.
Abonnenterne modtager bladet i egen postkasse 20 gange om året.
Abonnement kan tegnes på forskellige måder:

Friskole Bladet

Nye friskoler (første år):	Gratis til alle første år (ved tilmelding)
Skoleabonnement A:	238 kr. om året, hvis abonnement tegnes til alle elevhjem (har skolen ikke tidligere holdt bladet til alle elevhjem er prisen første år kun 154 kr.)
Skoleabonnement B:	356 kr. om året ved tegning for alle bestyrelses- og lærerhjem
Skoleabonnement C:	474 kr. om året for færre abonnementer (enkeltabonnementer)

Abonnement: Anne Simonsen, Friskolernes Kontor, Prices Havevej 11, 5600 Faaborg, tlf.: 62 61 30 13.

Man bliver et gladere menneske af at hjælpe andre

Af Julie Püschl
Journalist

Hvis man nøjes med at sove fem timer i døgnet, kan man følgelig nå meget mere, end ved de anbefalede otte. Det er pedellen på Lille Egede Friskole, Jan Laursen, et omvandrende eksempel på. Og omvandrende er nok en meget rammende betegnelse, for når man hører om alle de gøremål, Jan Laursen får tiden til at gå med, får man indtryk af, at han kun sjældent sidder stille.

Ud over at være fuldtidsansat pedel på Lille Egede Friskole, er Jan plejefar til to børn i alderen 10-16 år. Derudover synger han i forældrebandet på skolen, laver velgørenhedsarbejde, går på jagt med sin springerspaniel, og så er han passioneret Morris Minor ejer.

Jan Laursen, der er 59 år, bor sammen med sin kone Yvonne og deres to plejebørn i den lille by Gryderup, i nærheden af Lille Egede Friskole på Vestsjælland. Igennem de seneste 20 år er det blevet til intet mindre end 21 plejebørn, og derudover har parret fire børn sammen, der nu er fløjet fra reden. Såvel børn som plejebørn har alle gået på Lille Egede Friskole, og så har han også to børnebørn, som går der.

Verdens bedste arbejde

Jan er oprindeligt uddannet smed, men skiftede altså det arbejde ud med arbejdet som pedel for en årrække siden. Og det har han ikke fortrudt. Jan Laursen synes nemlig selv , at han har verdens bedste job. Det skyldes i høj grad den alsidighed, som han oplever, at arbejdsdagen som pedel på friskolen byder på.

"Jeg laver så mange forskellige ting herude", siger han. "Det kan være alt lige fra vedligeholdelse af skolen til at hjælpe lærerne med at bygge et eller andet , der skal bruges i undervisningen. Fx en scene eller et logo, der skal hugges ud i sten. På den måde er der også stor kreativitet i mit arbejde".

Det var Jan Laursen selv, der oprindeligt tog kontakt til skoleledere og tilbød sin arbejdskraft med henvisning til, at skolen kunne trænge til en kærlig hånd.

Det måtte skoleledere give ham ret i og opfordrede ham derfor til at skrive et par ord om sig selv og søge den stilling, der dengang ikke var oprettet endnu, og det gjorde han så. Skolen fandt dog hurtigt ud af, at det ikke kun er det håndværksmæssige, Jan mestrer, han er nemlig også en habil sanger, der synger for til morgensang og altså også er forsanger i skolens forældreband. Orkestret består af seks forældre, hvoraf kun én anden ud over Jan Laursen selv endnu har børn på skolen.

"De andre er simpelthen blevet hængende", ler Jan og vidner om, at de hygger sig gevaldigt i det band. De spiller først og fremmest til skolens arrangementer, men de er også ude og underholde ved private fester og større begivenheder som fx Skælskør Marinegardes store fest i september.

Jan Laursen gik oprindeligt ind i bandet, efter han mistede sin dengang 21-årige søn i en tragisk trafikulykke.

"Jeg har ellers altid været for genert til at stille mig op på en scene på den måde" forklarer Jan Laursen, "men jeg kunne mærke, at der var nødt til at ske et eller andet for, at jeg kunne komme videre i mit liv efter det tab, vi oplevede der. Og der hjalp det mig virkelig at komme med i forældrebandet", fortæller han.

Løgnehistorier og dækspark

At Jan Laursen er et menneske, der er socialt anlagt fornemmer man også, når snakken falder på en anden af hans passioner, nemlig Morris Minor bilerne. er nemlig ikke kun de smukke veteranbiler, der trækker. Det er også det fællesskab, han har med andre Morris Minor ejere, og som manifesterer sig hvert år til de traditionelle

ejere, og som manifesterer sig hvert år til de traditionelle sommertræf, som Nordisk Morris Minor klub arrangerer. De skiftes hvert år landene imellem til at holde træffene. I år kommer det til at foregå i Ålborg.

"Der kommer omkring 250 mennesker i ca. 100 Morris Minors", forklarer Jan og fortæller, at han selv har været med til at holde træffet i 2007 på en campingplads i nærheden. "Det er et meget socialt arrangement, hvor vi mødes og synger og spiller og sparker dæk og fortæller løgnehistorier", griner han og fortæller, at det er alle typer af mennesker, der deltager i træffene.

"Alt lige fra bistandsklienter til ingeniører for Volvo. På den måde møder man ufattelig mange sjove og forskellige mennesker", siger han.

Jan Laursen mener bl.a., det skyldes, at netop Morris Minor er en bil, som alle kan anskaffe sig. Dels fordi de er billige og dels fordi, de er så lette at sætte i stand. Og hvis man forestiller sig, at sådan en veteranbil kun kan køre et sted imellem 50 og 60 km på en god dag i medvind, så kan man godt tro om igen. Den kan nemlig komme helt op på 130 km/t., forklarer Jan med en vis stolthed i stemmen.

"Vi kører også med vores lille søde Graziella campingvogn efter", smiler han.

I dag har Jan og Yvonne Laursen adskillige Morris Minors. Herunder en såkaldt jordmoderbil med bindingsværk, som han føler sig særligt knyttet til.

"Det er nok fordi, det er den bil, jeg har haft det sjoveste arbejde med, eftersom jeg selv har skiftet bindingsværket på den", fortæller Jan.

Glæden ved velgørenhedsarbejde

Arbejdet med Morris Minor har også ført noget andet med sig. Nemlig et stort velgørenhedsarbejde på Sri Lanka, hvor Nordisk Morris Minor har en fabrik, der fremstiller reservedele til bilerne. Velgørenhedsarbejdet tog Jan Laursen initiativ til sammen med Anton Kamp fra Nordisk Morris Minor Lager efter tsunamiens massive ødelæggelse i december 2004. De fik nemlig den idé at iværksætte en indsamling til fordel for indbyggerne i det område, hvor fabrikken ligger. Indsamlingen foregik bl.a. i skoleregi, idet lærerbandet og andre musikere afholdt støttekoncerter, og også skolens elever var engageret i projektet på forskellig vis.

Eftersom de ikke havde nogle administrationsudgifter, gik pengene ubeskåret til at hjælpe befolkningen til selvhjælp ved bl.a. at indkøbe nye maskiner og den slags, så de kunne komme i gang med at arbejde og forsørge sig selv igen. Projektet blev en stor succes, og da der efterfølgende stadigvæk var penge tilbage, foreslog Jan Laursen, at de brugte dem til at støtte en skole dernede.

"Så nu har vi på Lille Egede Friskole en venskabsskole, som vi støtter økonomisk ved bl.a. at købe skoleuniformer til dem. Dernede skal de nemlig have uniformer for at få lov at gå i skole", forklarer Jan og tilføjer, at de også har fået lavet nyt toilet på skolen og fået gravet en brønd. På spørgsmålet om, hvor Jan Laursen får energien fra til alle sine projekter, svarer han, at det giver ham en meget større livskvalitet at hjælpe andre.

"Det er min erfaring, at hvis man kan hjælpe andre folk, så bliver man også gladere selv", fastslår Jan Laursen.

3 skarpe til Jan Laursen:

- Hvad er dit favorit band?

"Creedence Clearwater Revival og alt sådan noget bonderøvsrock"

- Hvad er din yndlings by?

"Jeg kommer jo fra landet og elsker det, så jeg opsøger ikke som sådan byer.

Det er mere mennesker, jeg er interesseret i at møde. Men hvis jeg skal nævne en by, jeg holder særligt af, så må det være Columbo, hovedstaden på Sri Lanka.

Fordi det er et skønt sted med nogle søde og rare mennesker, der er ufatteligt venlige".

- Hvad er din yndlingsbeskæftigelse?

"Jeg elsker at gå tur med min hund, som jeg også går på jagt med".

Bedstemor med slag i

På Klim Friskole har de fundet ud af, at bedsteforældre og børn er en god cocktail. Derfor har de indført bedsteforældredage

Af Ivan Klarskov Nielsen
Journalist og lærer

Lærere spiller jo ikke kort!

Andreas Vester, som går i fjerde klasse på Klim Friskole, har spillet 31, fisk og krig sammen med en bedstefar før pausen denne torsdag formiddag.

Han ser lidt uforstående ud, da han bliver bedt om at svare på, hvorfor han har spillet kort på bedsteforældredagen.

"Jamen, lærere spiller jo ikke kort," svarer han, mens han med stor koncentration og med en ske lægger klatter af dej på en bageplade, som med et trylleslag og en ovn skal blive til "Kirstens himmerigsmundfulde." Andreas er nemlig kommet på bageværkstedet her efter pausen.

Det er Tove Sønderhaven på 72 år, som har haft opskriften med.

Hun har to børnebørn på Klim Friskole. Gustav går i tredje og Christoffer i første.

Hun var ikke i tvivl om, at hun selvfølgelig skulle deltage i bedsteforældredagen, da hendes børnebørn kom og spurgte hende:

"Selvfølgelig skulle jeg da med. Man hjælper da sine børn og børnebørn," siger Tove Sønderhaven, som kom på bageholdet, fordi der var mest brug for hende her.

Anne Sofie Andersen fra tredje klasse laver også himmerigsmundfulde. Hun elsker at bage og får også lov til det hjemme. Før pausen var hun sammen med farmor. Og med stolthed i stemmen oplyser hun:

"Min farmor kan flette pil."

Anne Sofie synes det er dejligt at have farmor med og er stolt af hende.

Anni og pilekurven

Og ganske rigtigt. Anne Sofies farmor er god til pil.

I pileværkstedet er fem koncentrerede børn i gang med hver sin pilekurv under kyndig vejledning af Anni Andersen, som er 61 år og medlem af Jammerbugtens Flettekreds.

Anni Andersen var lidt betænkelig ved, om hun kunne formidle kunsten at flette pil til børn. Men hun var bestemt ikke i tvivl om, at hun skulle deltage i arrangementet.

"Selvfølgelig sagde jeg ja, da mine børnebørn kom og spurgte. Og det er virkelig dejligt at være med dem i skole på denne måde," siger Anni Andersen, som også fandt ud af, at børn er utroligt lærenemme og meget interesserede.

Line Røge Sørensen fra sjette klasse fletter på livet løs. Hun havde farmor med dagen før, og syntes, det var lidt pinligt. Men hun er ikke i tvivl om, hvad det er, bedsteforældre kan i forhold til lærere:

Grethe Nørgaard på 85 år har lavet erindringsbøger sammen med Astrid, Maja, Sofia, Henriette og Cecilie. Pigerne har desuden stiftet bekendtskab med nogle gamle lege.
Grethe Nørgaard har to børnebørn på Klim Friskole på henholdsvis 10 og 13. Men mens Friskolebladet var der, tjekkede der en SMS ind om, at Grethe var blevet oldemor igen.

"De er mere rolige og har mere tålmodighed," siger Line Røge, som også godt vil indrømme, at hun synes, det er smadderhyggeligt.

Da journalisten stikker hovedet ind i erindringsværkstedet, tjekker der netop en SMS ind til værkstedsleder Grethe Nørgaard på 85.

"Det var da dejligt," udbryder Grethe Nørgaard glad, da hun tjekker mobilen og finder ud af, at hun netop endnu engang er blevet oldemor.

Erindringsbøger og tepotteleg

På bordet foran Grethe Nørgaard ligger resultatet af det erindringsarbejde, hun har været primus motor for. Astrid Bjerre, Maja Nielsen, Sofia Pedersen og Henriette Svanborg fra femte klasse og Cecilie Jensen fra sjette klasse har alle fem produceret flotte bøger med billeder og tekst fra deres børneliv.

For som Grethe Nørgaard siger: "Børn har jo også erindringer."

Der var stor aktivitet i pileværkstedet på bedsteforældredagen. Anni Andersen på 64 år havde valgt, at børnene skulle lave en pilekurv, så de kunne få en ting med hjem. Hun var lidt betænkelig ved, om hun kunne formidle pileflet til børn, men blev positivt overrasket.

Sanne Abildgaard fortæller her Amanda Nielsen fra tredje klasse, hvordan hun skal behandle de æg, som skal blive til en del af 12 appelsinmuffins. Sanne Abildgaard var ikke i tvivl om, at hun skulle med til bedsteforældredag, da hendes barnebarn, Daniel Abildgaard, fra sjette klasse, kom og spurgte hende.
Det er for øvrigt Daniels yndlingskage, hun har taget opskriften med på!

Og at det har været en succes, viser både bøger og kommentarer:

"Det har været hyggeligt at tænke tilbage på vores barndom, fra vi var helt små," siger Astrid Bjerre og fortsætter:

"Og så har vi lært nogle nye lege også."

Ideen med erindringsbøgerne havde Grethe Nørgaard med fra et ophold på ældrehøjskole, og hun var ikke i tvivl om, at det var det, hun skulle, da hendes to børnebørn på henholdsvis 10 og 13 år kom og ville have hende med i skole.

I strikkelokalet tager væg-til-væg tæppet form. Hvert barn – mest piger – har frembragt hver sin lap, som bliver syet sammen til et tæppe, der kommer op på væggen til daglig glæde for elever og lærere og til minde om den dag, da bedsteforældrene overtog styringen.

Nina Albrechtsen Jensen fra tredje klasse vil i hvert fald med god grund kunne stikke i et stort smil, når hun kigger på tæppet fremover.

For hun kunne stolt fremvise både sin mormor og sin farmor (eller bedstemor, som hun kalder hende) i strikkelokalet på bedsteforældredagen.

Mormor, Sonja Albrechtsen, på 70 år og bedstemor, Lone Jensen, på 62 år, tog med glæde imod Ninas opfordring til at deltage i dagen, og som med én mund svarer de, at det bare er så hyggeligt at være i skole sammen med barnebarnet. Og så sætter de begge pris på, at de ikke bare er gæster, men kan være til gavn.

Første, men ikke sidste gang

Lærer Susanne Falk har været tovholder i bedsteforældreprojektet.

Og selv om det er første gang, Klim Friskole forsøger sig med bedsteforældre som gæstelærere, kan Susanne Falk allerede her halvvejs igennem premieren slå fast, at det bestemt ikke er sidste gang.

Hun fortæller:

"Det er åbenlyst, at det er en rigtig god cocktail at blande børn og bedsteforældre. Bedsteforældrene nyder at være sammen med børnebørnene, og børnebørnene er stolte af bedsteforældrene, og det de kan. Det er af stor værdi for bedsteforældregenerationen, at de kommer og kan bidrage med noget og ikke bare er gæster. Det er en stor glæde for begge parter og skolen."

Susanne Falk bemærker også, at bedsteforældrene ofte er gode til at komme i snak med børnene, og at den tålmodighed og ro, der ofte præger den ældre generation, løsner op for selv stille børn.

Skoleleder Kristen Kristensen er på bølgelængde med Susanne Falk og sammenfatter bedsteforældreideen på følgende måde:

"Det giver et godt sammenhold at bringe generationerne sammen. Og det, der giver allermest, er at skabe et arbejdsfællesskab.

Vi har tit fat i forældrene, og nu udvider vi altså arbejdsfællesskabet til også at omfatte bedsteforældregenerationen. Og det er bare en succes, kan jeg se."

Som en lille krølle på historien er det vel også værd at nævne, at elever fra femte og sjette klasse på Klim Friskole dagen efter bedsteforældredagene skal på besøg på det lokale plejehjem for at læse eventyr op og for at skabe lidt ekstra liv og glæde på plejehjemmet.

Debat:

Skoledrengen, den stuelærde og haveejeren

En skoledreng gik ofte ud
på æble- eller pæreskud.
Når han var træt af skolens tugt,
stjal han en masse herlig frugt.
Når han var træt - det var han tit -
af pegepind og tavlekridt,
af rettelser og viskelær,
så kravled han i høje trær.
Der hang han så og plyndred dem
og tog en masse frugter hjem.
Hans nabos træer bar vældig smukt,
og han fik lommen fuld af frugt.
Hans nabo kom og fandt ham der,
imens han plyndred havens trær.
Og næppe fik han drengen ned,
før han blev usandsynlig vred
og sendte læreren besked.
Og læreren kom stor og bred
og slæbte hele klassen med.
Han holdt en tale, som var lang
og viste dem, hvor frugten hang.
Hans tale den blev ved og ved …
- De tramped rundt i havens bed
og trådte mandens blomster ned.
Mens alt blev pædagogisk sagt,
blev havens bede ødelagt.
En pædagog med mange ord,
som tramper rundt i det, han tror
er pædagogisk sammenhæng,
er værre end en skoledreng!

la Fontaine: Fabler
Gendigtet af Johannes Møllehave

Denne la Fontaine-fabel er over 300 år gammel; men den kunne sagtens være skrevet i dag. Den minder jo en del om den gamle molbohistorie med storken i kornet, hvor de behjertede forsøg på at forhindre fuglen i at træde kornet ned gik så gruelig galt, høsten blev fuldstændig ødelagt af de ikke mindre end otte mand, der bar hyrden ind over marken, fordi han med sine store støvler truede med at ødelægge afgrøderne.

For tiden trampes der godt og grundigt rundt på de pædagogiske marker, hør blot her:

For nylig sendte statsministeren en hel kommission ud på den pædagogiske mark for at undersøge, hvordan den danske skole kan blive "verdens bedste". Som om skole var en olympisk disciplin: Hvem tager tid? Bruger alle samme outfit? Er målet det samme? Og sådan kunne man blive ved.

Man kunne jo spørge, om ikke det er ligegyldigt, om vi er nummer 1 eller nummer 243, hvis ellers skolen var et sted, hvor livet (og ikke kun erhvervslivet) fremmedes.

Men statsministerens kommission med de berømte 360 grader vidste nok, hvad samme statsminister ønskede: Færre og større skoler, flere tests (udformet af erhvervslivet), en akademisk læreruddannelse. Og mere af samme skuffe.

Sådan er det med kommissioner: Det første de gør, er at finde ud af, hvad opdragsgiveren ønsker. Og det viser de så, absolut videnskabeligt, naturligvis.

For i dette land sidder en hærskare af "eksperter", som synes at vide bedre. De går ud fra den fejlagtige antagelse, at undervisning kan reduceres til et spørgsmål om input og output: De hævder, at det er muligt at instrumentalisere undervisning, så det til enhver tid er muligt at se, hvad der kommer ud af den. Det er begrundelsen for de mange tests, der rider skolen som en mare.

Sådan kunne man tage de forskellige kommissioners forslag et for et og vise, at de hviler på en fuldstændig forkvaklet opfattelse af, hvad skole er. "Skole" er græsk og betyder "fri tid". Men kommissionerne vil spænde skolen for den store korporative vogn, tilsyneladende til gavn for erhvervslivet; men dybest set ikke til gavn for nogen.

Denne molbohistorie synes at kunne blive ved i det uendelige. Det bliver spændende at se, hvor mange blomsterbede og kornmarker, der bliver trampet ned i den kommende tid.

Stephen Mønsted
Forhv. gymnasie- og højskolelærer

Ytringsfrihed og god tone

Denne sommer har, ud over pinligheder omkring et par kvindelige partiledere, ikke budt på de store politiske armbevægelser. Politikere har jo også brug for ferie (nogle mere end andre) og vi andre med. Traditionen tro benytter Dansk Folkeparti lejligheden til at markere sig. Partiets chefideolog har udtænkt en plan, der kan navigere Danmark sikkert igennem den internationale krise, en plan, der én gang for alle kan få bugt med kriminalitet, vold og misbrug, en plan, der kan sætte punktum for al armod, udrydde aids og international terror, bremse den globale opvarmning og ende alle krige. Eller måske ikke helt, men i hvert fald kan den nydelige mand finde ud af at udskille de medborgere, der har slægt og rødder et andet sted end han selv, og det må vel også tælle for noget. Dansk Folkeparti har barslet med et forslag om at udvide 24-årsreglen til en 28-årsregel, og proportionalt med det uoriginale i selve forslaget er det bizarre i argumentationen herfor: de rare mennesker i DF vil beskytte unge (muslimer) imod tvangsægteskab. Ih tak, skal I ha'! Jeg kender rigtig mange unge muslimer, og jeg tror nok, de vil have sig frabedt at blive "beskyttet" af DF. Jeg tror i øvrigt heller ikke, de har brug for det, for de unge er ganske selvstændige og ansvarsbevidste og nyder deres forældres velfortjente tillid. Jeg er faktisk selv den stolte indehaver af nogle stykker af slagsen.

Måske i erkendelse af at det genbrugs-agtige var lidt for tyndt, måtte selve partilederen rejse sig fra sit rosenbed og forlange, at der sættes kroner og ører på, hvad "indvandringen" koster det danske samfund. "Indvandringen"? Siden hvornår? Skal vi 5, 10, 25, 100 eller 300 år tilbage? Skal indvandrere, som har opnået dansk nationalitet, tælles med? Og deres efterkommere? Hvordan skal man kunne lave sådan et regnestykke, det er jo umuligt, selv hvis det usympatiske forslag skulle blive knæsat. Mon ikke konen i rosenbedet godt selv er klar over det. Mon ikke der er tale om endnu en gang gratis "skyd-på-muslimerne-og-kom-i-medierne"?

Det kan man så vælge at ignorere, igen, blade om på næste side, finde en anden kanal, men man må indse, at dette evindelige bombardement har konsekvenser.

Kære læser, vi kan godt blive enige om, at ytringsfriheden er værdifuld og skal værnes. Kan vi også blive enige om, at vores børn er værdifulde og skal værnes?

Jeg har allerede præsenteret mit eget afkom, og da de ungersvende var i 5-6-årsalderen, kom de en dag hjem og spurgte mig: "Mor, hvad er en perker? X og Y siger, vi er perkere". Efter et øjebliks befippelse måtte jeg forklare de troskyldige små, at det betyder, at de både er danskere og arabere, og at det skulle de være glade for. Så flyttede vi. Siden gjorde deres far og jeg, hvad vi kunne for at skåne dem for lignende nedværdigende kommentarer. Hvordan tror De, det føles for 6-årige at stå i en bus og høre pæne damer i bedstemoralderen højlydt – for det er meningen, at børnene skal høre det – bedyre deres lettelse over, at "de (altså bedstemødrene) ikke er her længere, når "de" (altså børnene) bliver voksne". Hvad tænker et lille barn, når det opdager, at det er uønsket uden for sin egen familiekreds? Hvor inkluderede vil børn føle sig, når de oplever, at de trods renskuret ydre og upåklagelig opførsel bliver betragtet som skadelige alene på grund af deres etnicitet eller religion? Når de siden hen som fornuftige, samfundsinteresserede unge får at høre at, de er "en møllesten om halsen på Danmarks økonomi"? En møllesten om halsen! Er det motiverende for de unges samfundssind og ansvarlighed? Befordrer det lysten til at tage del i det forpligtende fællesskab at blive hængt ud som en underskudsforretning?

Den måde, hvorpå ytringsfriheden bruges, har konsekvenser. Er det i orden, at der er børn, der vokser op i en atmosfære af fremmedgørelse og truende udstødelse? Skal de tavst tolerere, at de og deres forældre bliver svinet til på det skammeligste? Ytringsfriheden bruges som et våben til at såre menneskers følelser og et skjold, man bagefter kan gemme sig bag. Vil ytringsfriheden virkelig være i fare, hvis Per og Poul afstår fra at påstå, at muslimer spiser små børn? Er det virkelig nødvendigt for at værne om ytringsfriheden, at nedværdige og krænke sine medborgere? Det tror jeg ikke. Jeg mindes en tid, da det blev betragtet som meget dårlig stil at udtale sig generaliserende og krænkende om andre. Var ytringsfriheden ikke gældende, dengang man talte pænt til og om hinanden?

Ytringsfriheden er værdifuld og skal værnes – ikke skamrides.

Jasmin Schou
Skoleleder ved Iqbal International School

Dansk Skolesangbog – hver morgen!

Morgensang.

90 procent af Dansk Friskoleforenings 250 medlemsskoler har hver dag morgensang. Derfor er Dansk Skolesangbog, som Dansk Friskoleforening udgiver, et dagligt bekendtskab for mange af medlemsskolerne. I år er sangbogen for sjette gang udkommet i en revideret udgave. Fornyelsen består i cirka 150 nye sange, flere børnesange og en del salmer, som er medtaget med et fornyende, poetisk billedsprog og friske, sangbare melodier.

Sangbogen har en historisk-poetisk linie med børnesange, salmer, årstidssange, folkeviser, bibelske sange, kærlighedssange og meget mere.

Den er målrettet børn og voksne ved morgensamlinger, i undervisningen, til møder, i hjemmet og hvor der ellers er brug for en god sang.

Dansk Skolesangbog kan bestilles via Friskolernes Kontor – telefon 6261 3013 – eller ved at sende en mail til anne@friskoler.dk. Sangbogen koster 195 kr. pr. stk. Der er mængderabat ved bestilling af mindst 20 sangbøger. Se mere på www.friskoler.dk

Få Friskolebladet leveret i postkassen hjemme hver 14. dag
til halv pris
Tegn abonnement for hele skolen

Friskole Bladet

Tidsskrift for oplysning og fri meningsbrydning om skolemæssige, folkelige og kulturelle forhold herunder omtale af Dansk Friskoleforening. Udkommer hver anden fredag. 107. årgang.

Redaktør: Claudi Clausen.

Redaktionens adresse:
Ærtebjergvej 18, Tjæreby, 4230 Skælskør.
Tlf: 58 14 10 55 (ma.-to. 9-16 og fre. 9-14).
Mobil: 51 35 77 57.
Fax: 58 14 10 10.
E-mail: cc@friskolebladet.dk

Annonceindlevering, abonnement, adresseændringer og regnskab:
FriskoleBladets ekspedition:
Prices Havevej 11, 5600 Faaborg.
Tlf.: 62 61 30 13.
(ma.-to. kl. 9-12.30 & 13-15, fre. kl. 9-12).
Fax: 62 61 39 11. E-mail: fb@friskoler.dk.
Girokonto nr. 6 01 37 16.

Sidste frist for modtagelse af indlæg og annoncer:
14 dage (eller 10 arbejdsdage) før udgivelsesdato: normalt fredag kl. 12.00.

Hjemmeside: www.friskolebladet.dk.

FMK FAGPRESSENS MEDIE KONTROL
Kontrolleret oplag: 6.234 *i perioden 1. juli 2008 - 30. juni 2009. ISSN:* 0106-066X.

Deadline for indleveret stof:
14 dage før udgivelsesdato.

Bladets bestyrelse (Bladudvalget):
Lis Toelberg, Uffe Kirk, Lars Brink Lorenz og Stephen Mønsted.

Dansk Friskoleforening: Prices Havevej 11, 5600 Faaborg. Tlf.: 62 61 30 13.
E-mail: df@friskoler.dk.
Hjemmeside: www.friskoler.dk.
Formand: Ebbe Lilliendal. Tlf.: 74 61 83 16.
E-mail: ebbe_lilliendal@tdcadsl.dk

Svendborg Tryk

Se Friskolebladets hjemmeside

www.friskolebladet.dk

med stillinger, abonnementsvilkår,

seneste numre, friskolernes danmarkskort m.m.